

PSIHOLOGIA

SOCIETATEA
ȘTIINȚĂ & TEHNICĂ S.A.

6

1993

Un nume: SERGE MOSCOVICI

Un concept: REPREZENTAREA SOCIALĂ

Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales ocupă un loc aparte în peisajul universităților pariziene, datorită modalității interdisciplinare de abordare a fenomenelor psihosociale. De această școală este legat un nume – **Serge Moscovici** – și un concept – cel de **reprezentare socială**.

Plecat la 15 ani din România, Serge Moscovici traversează Europa în plin război mondial, pentru a se opri în Münchenul bombardat. La 20 de ani spală metroul Parisului pentru a-și putea plăti taxele universitare. Devenit director de studii la E.H.E.S.S. și șef al Laboratorului de psihosociologie, Serge Moscovici conferă, începând din 1961, o nouă orientare cercetărilor din acest domeniu.

Autor al teoriei minorităților active, el și-a adus contribuția la clarificarea multor fenomene psihosociologice, cum ar fi teoria completului, psihologia credințelor, psihologia mulțimii. Trebuie amintite și cercetările asupra simțului comun, ca și cele axate pe epistemologia gândirii științifice.

Din multitudinea studiilor și lucrărilor publicate se remarcă lucrări de referință ca: "La psychanalyse, son image et son public", 1961; "L'âge des foules. Un traité historique de psychologie des masses", 1981; "La machine à faire des dieux - sociologie et psychologie", 1988.

În școala de psihosociologie a lui Serge Moscovici se regăsesc elemente comune cu psihologia cognitivă, cum ar fi studiul conținutului gândirii, cunoștințele declarative și procedurale, analiza acestor cunoștințe în termeni de "structură" și "memorie". Dar luarea în considerare a condițiilor sociale, importanța majoră acordată acestora și procesului de comunicare, ce lasă pe locul secund percepția și inferența, creează o diferență radicală între aceste două curente.

Apare astfel o schimbare de optică în abordarea și explicarea fenomenelor psihologice, care se înscrie logic pe linia îmbogățirii paradigmei stimul-răspuns (S-R), începută o dată cu declinul behaviorismului în favoarea curentului New-Look în anii '70 și cu apariția cognitivismului în anii '80. Dacă într-un prim moment subiectul – denumit organism – este integrat în schema originală ca o instanță mediatore între stimul și răspuns, ceea ce se traduce prin paradigma S-O-R, într-un al doilea moment, o dată cu luarea în considerare a structurilor mintale, a reprezentărilor și stărilor psihologice interne ce corespund unei construcții cognitive, active a realității, același subiect capătă un rol creator în procesul de elaborare a conduitei. Astfel, stimulul nu mai apare mediat numai prin procese interne, ci este construit de către subiecții individuali sau

colectivi. Aceasta corespunde paradigmei O-S-O-R, ceea ce coincide cu teoria lui Serge Moscovici, care afirmă că reprezentările sociale determină atât stimulul, cât și răspunsul, că nu există ruptură între universul exterior și cel interior al individului sau grupului social.

Această psihologie constructivistă a lui Serge Moscovici se înscrie ca o alternativă la psihologia cognitivă, dominantă astăzi.

Dar numele său este asociat cel mai des conceptului de reprezentare socială. Preluând noțiunea de "reprezentare colectivă", identificată de Durkheim în 1895, Serge Moscovici i-a conferit noi valențe, insistând asupra specificității fenomenelor reprezentative în societățile contemporane, caracterizate prin intensitatea și fluiditatea comunicării, pluralitate și mobilitate socială.

Reprezentările sociale au devenit un obiect central de studiu pentru științele socio-umane. În jurul lor s-a constituit un domeniu de cercetare cu instrumente conceptuale și metodologice proprii.

Fenomene de mare complexitate, în cadrul reprezentărilor sociale se găsesc elemente care deseori au fost și sînt încă studiate izolat: elemente informaționale, cognitive, ideologice, normative, credințe, valori, atitudini, imagini. Dar aceste elemente sînt întotdeauna organizate într-o cunoaștere ce spune ceva

Franța

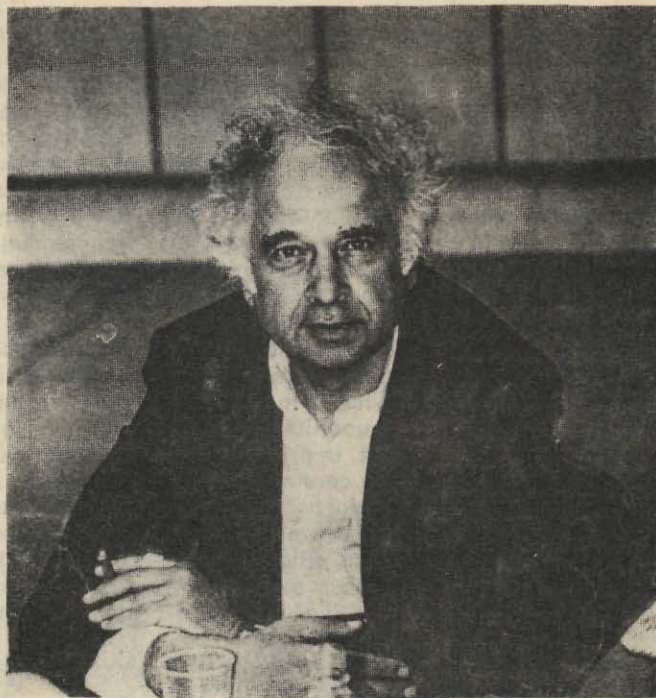
despre realitatea care ne înconjoară. Tocmai această totalitate, prin semnificația sa și prin raporturile pe care le întreține cu acțiunea, se găsește în centrul investigațiilor științifice, care au sarcina de a o descrie, analiza, de a explica formele, dimensiunile și modul de funcționare.

Există multe definiții ale reprezentărilor sociale ca forme de cunoaștere socialmente elaborată și împărtășită, avînd strînsă legătură cu practica și concurînd la construirea unei realități comune unui grup social. S. Moscovici s-a ferit însă să formuleze o definiție exhaustivă și definitivă, tocmai pentru a lăsa conceptului de reprezentare socială cale liberă de îmbogățire și posibilitate de evoluție.

Este în prezent unanim recunoscut că reprezentările sociale, ca sisteme de interpretare, regizează relațiile cu lumea și cu ceilalți, orientînd și organizînd conduitele și comunicarea socială. În aceeași măsură ele intervin într-o mare varietate de procese, ca de pildă difuzarea și asimilarea cunoștințelor, dezvoltarea individuală și colectivă, definirea și menținerea identităților personale și sociale, transformările sociale.

Reprezentările sociale pot fi abordate atît ca produse, cît și ca procese ale unei activități de însușire mintală a realității exterioare și de elaborare psihologică și socială a acesteia.

Situată la interfața psihologicului cu socialul, noțiunea de reprezentare socială are vocația de a

Serge Moscovici

interesa toate științele umane. Prin integrarea acestei noțiuni în aparatul său conceptual, psihologiei sociale i s-a conferit ceea ce-i lipsea într-o oarecare măsură, și anume o dimensiune socială reală. Reprezentările sociale sînt regășibile în sociologie, antropologie și istorie, unele sînt studiate în raporturile pe care le întrețin cu ideologia, cu sistemele simbolice și cu atitudinile sociale care reflectă mentalitățile. Trimițînd spre o formă de gîndire, studiul lor se articulează cu logica abordată sub aspectul său natural sau social. Pentru că în producțiile reprezentative se poate observa jocul fantasmelor individuale și al imaginarii social, se poate arunca o punte spre psihanaliză. De asemenea, rolul jucat de limbaj în cadrul fenomenelor

reprezentative poate incita reflecții și din partea teoreticienilor limbajului.

Această multiplicitate de relații întreținute cu disciplinele vecine conferă reprezentărilor sociale un statut de *noțiune transversală*, care articulează diferite cîmpuri de cercetare, nu cu scopul unei juxtapunerii, ci pentru o reală coordonare a punctelor lor de vedere.

Se poate spune că tocmai în această transversalitate rezidă aportul atît de promițător al acestui domeniului de studiu.

Și se mai poate spune ceva: se pare că științele umane au intrat într-o nouă eră – o eră a reprezentărilor sociale. ■

Ruxandra
Gherghinescu,
Institutul de Psihologie

Alături de "clasele de mijloc" și de elite, există în Franța și o importantă categorie a exclușilor: șomerii, săracii, imigranții, școlarizați precar, handicapați, izolați. Sociologii, psihosociologii, lucrătorii sociali sînt, în ultimul timp, intens preocupați de identificarea și descrierea acestor categorii sociale și de găsirea unor modele de intervenție, în cîmpul social, pentru a le ameliora soarta. Politicienii, guvernanzii, universitarii, cercetătorii, funcționarii mijlocii sînt cu toții preocupați de spectrul mizeriei (economice, morale) care apasă asupra unei bune părți din populația Franței. Ecolul acestei preocupări publice îl întîlnim în numeroase reviste din domeniul științelor sociale, în presa cotidiană, în organizarea unor grupuri de solidaritate care studiază și încearcă să amelioreze cîmpul psihosocial al marginalilor. Două lucrări colective, abordînd problema defavorizaților, s-au epuizat rapid, confirmînd interesul pentru acest subiect.

Intégration et exclusion dans la société

la eugenism sau expertize. Se poate identifica un rasism de excludere și un rasism de dominare, ambele susținute de refuzul universalului și fixitatea apartenenței individuale, de postulatul incomunicabilității și de legile eredității. Ambele exaltînd o lume a prejudecăților, a confiscării iubirii absolute de patrie și umanitate, alimentînd retorica orchestrației sau conspirației și împiedicînd manifestarea "eticii republicane" a spațiului public în care comunicarea interumană se întemeiază pe raționalitate și toleranță. Urmarea acestui tratament: apariția unor fenomene ca intifada suburbiilor, imageria fricii, organizarea intoleranței, apariția sentimentelor de frustrație și de apartenență la lumea "galerelor", proliferarea "culturii de macadam". Evidențierea opoziției dintre "francezii puri" și "alții" poate evolua spre libanizarea societății – iată verdictul amicului Gilles Ferréol. Rasismul, scrie Alain Policar, de la Universitatea din Limoges, este o ideologie impusă de național-socialism și

Tema "exclușilor" în psihosociologia franceză

française contemporaine (Presses Universitaires de Lille, 1992), rodul unei colaborări între cercetători și universitari, sub conducerea lui Gilles Ferréol, profesor de sociologie la Universitatea Lille III, a devenit o lucrare de referință pentru toți cei care se confruntă cu problemele integrării și excluderii în societatea franceză contemporană. Dezbaterile asupra identității și reprezentărilor, rasismului și imigrării, relațiilor interetnice și conflictelor culturale, asupra lumii tinerilor din suburbii etc. prefațează pachetul soluțiilor, evaluarea măsurilor de integrare și solidaritate în favoarea unui public specific.

Refuzul alterității, scrie Gilles Ferréol în introducere, este sursa fenomenelor de xenofobie sau de segregare și se manifestă prin numeroase atitudini: fobie de metisaj, superioritatea ordinii biologice, legitimarea hegemoniei unui grup sau unei categorii, prezervarea idealului de "purație" sau de "autenticitate". Efectul? Recursul la epurări,

consolidată de "vulgata" comunistă, mergînd de la atitudinea negativă față de alții pînă la inventarea unor sisteme de exterminare. Nu numai o construcție teoretică, ci și un "cîmp disciplinar" lichidînd identitatea culturală a altora, tratînd fobia de melanj și exaltînd disprețul pentru altul care e totdeauna inferior. Respingii Franței, rezultă dintr-un sondaj efectuat în 1990, sînt magrebiienii și țigani, adică cei care învață mai greu codurile, stilul de viață francez sau refuză să și-l însușească.

O altă categorie de excluși sînt șomerii, săracii, handicapații și stigmatizații, cei cu școlaritatea întreruptă. Sărăcia a reapărut în societățile moderne către sfîrșitul anilor '70. S-a manifestat ca o "nouă sărăcie", prin precaritatea mijloacelor de asistență socială, prin fragilitate și insecuritate. A devenit apoi o "permanență", săracii acuzînd un acut sentiment de neputință, de înstrăinare. Asupra săracilor, în Franța s-au desfășurat ample dezbateri sociale în jurul anului 1980,

soldate cu mari transformări în politica de asistență socială. Legea RMI (Le revenu minimum d'insertion) s-a votat la 1 decembrie 1988 și aceasta garantează celor ce sînt victime ale cumulului de handicap un minimum de mijloace de existență pentru a putea depăși pragul integrării sociale. Handicapul poate fi și cultural: numeroși francezi, născuți în afară, dar și în Franța, sînt incapabili să citească și să scrie satisfăcător. Analfabetismul se reproduce, familiile cu asemenea dificultăți creează condiții pentru ca succesorii să nu poată urma cicluri școlare complete, să nu obțină calificări care să le permită inserția.

Oricare ar fi dificultățile de integrare, organismele de stat sau private care asistă pe cei marginalizați sînt numeroase și deosebit de eficiente. Franța are în jur de 700 000 asociații de caritate, iar cuvîntul *solidaritate* îl întâlnești peste tot: în discursul funcționarului public, al activistului sindical, al lucrătorului social. Ajutorul nu e centralizat sau dirijat, ci reprezintă – de regulă – o afacere locală, comunitară sau a bisericii catolice. În cursul anului 1990 serviciul de securitate socială al bisericii a răspuns la 643 000 apeluri de ajutor social,

în jur de 2 000 pe zi. Dintre acestea, 61% au fost "situații noi", cazuri recrutate dintre imigranți, oameni rămași singuri (în special în zonele urbane) sau făcînd parte din familii numeroase. Alături de organizațiile de ajutor tradiționale (Caritas, Crucea Roșie) au apărut numeroase comitete de cetățeni, asociații de ajutor mutual, grupuri alternative. Aproximativ două milioane de cetățeni ai Franței activează în aceste organizații. Motivațiile lor? Pentru a deveni utili celorlalți, pentru a întîlni oameni, pentru a-și utiliza competența, pentru a dobîndi noi cunoștințe despre viață, pentru a descoperi umanitatea și beneficiile solidarității. Sînt asistați tineri fără resurse, imigranți, șomeri de lungă durată, muncitori vîrstnici, eliberații din închisoare, femei, handicapați, analfabeți. Unele studii de caz dovedesc că integrarea acestora nu are deloc un cost scăzut, dar o societate democratică nu-și poate abandona defavorizații. Acordarea ajutorului de lungă durată, dorința de a preveni, o atitudine etică animă pe toți cei angajați în organizarea structurilor și rețelelor ce influențează pozitiv societatea franceză, înfruntînd birocrăția și indiferența. Ei sînt conștienți de faptul că o eventuală fractură între cei ce au reușit și "respinși" ar însemna ca Franța să devină o "societate duală".

La misère du monde (Seuil, 1993, lucrare coordonată de Pierre Bourdieu) este considerată un adevărat best-seller de către cercetătorii în domeniul științelor sociale. Sociologul cel mai cunoscut în Franța la ora actuală, Pierre Bourdieu este preocupat îndeosebi de rezonanțele sociale ale culturii, artei sau rețelelor formative, încearcă acum să înțeleagă cum arată existența oamenilor în dificultate, de ce orașul, în general, "marile ansambluri", în special, separă oamenii, induc ignorarea reciprocă, incomprehensiunea mutuală, creează viziuni diferite asupra lumii, generează conflicte. Sociologul, cred Bourdieu și echipa sa, are datoria să înțeleagă, "fără concesii și compromisuri", punctele de vedere incompatibile asupra *tragicului mizeriei* care naște adesea coliziuni de interese, chiar confruntări. El încearcă să pătrundă în interiorul grupurilor permanente (vecini de cartier, colegi de birou), să analizeze stilul de viață comunitar și traiectoriile unor generații sau persoane. El își propun să înregistreze toate tipurile de mizerie (economică, de "poziție", familială, instituțională, datorată vârstei sau slujbei etc.), toate tipurile de declin, de excludere din interior, contradicțiile generate de "moștenire" (destinul școlar, comportamentul violent, spiritul de contradicție, bolile), solitudinea.

Calea metodologică este cea a interviului aprofundat, precedat de un comentariu hermeneutic asupra temei. Titlurile acestor dialoguri sînt deosebit de sugestive: *O familie deplasată, Un rău plasament, Ultima diferență, Demisia statului, Dezordine la agenții de ordine, Martorul tăcut, Suspendat de un fir, O viață pierdută, Decepția, Cariere frînte, O viață dublă, Paradisul pierdut, Violența instituțională, Un succes compromișător, Visul familiilor*. Intervistații sînt locuitorii unor zone urbane heteroclite, ascunse după inițiale birocratice de tip ZUP (zonă de urbanizare prioritară) și cărora autoritățile încearcă să le schimbe imaginea, dar care în realitate sînt populate cu oameni în derivă, cu tineri debusolați, "asistați" de diferite centre de reintegrare, inspirînd o nesfîrșită tristețe, revoltați de "ordinea lucrurilor" într-o lume în care nu-și găsesc locul: mici comercianți fără clientelă, care nu dispun de posibilități de relansare; familii sau persoane cu "probleme", care încearcă să se "reabiliteze", părăsind ghetourile; gardieni de imobile, uzați de insuccese și de promiscuitatea în care trăiesc; oameni marcați de șxațiul ce-l locuiesc, trăind

profund poziția lor socială inconfundabilă; abandonati de autorități (poliție, școală, instituții de sănătate), incapabili să se asocieze și acuzînd complexul de "zonă"; educatori sau elevi ai unor școli demisionare, pentru "subproletariat", întreținînd ignoranța cronică; persoane publice avînd "misiuni imposibile"; militanți de stînga, de extracție maoistă, incapabili să se împace cu "ordinea burgheză", devenind "insuportabili" pentru putere. O altă categorie aflată în "dezordine" este cea a agenților de ordine: polițiști, magistrați, mici funcționari ai instituțiilor judiciare etc. care invocă, cu toții, "un sentiment de insecuritate" datorită pozițiilor lor: între delincvenți, traficanți, hoți și opinia publică, ce-i acuză de acțiuni lente și erori. Reprezentanții ordinii sociale sînt și ei marcați de "mizeria materială", de imaginea publică defavorabilă, de condițiile de muncă dificile, de lipsa de putere. Există o "poliție a săracilor", formată din oameni mai aproape de "clienții" lor decît de confrăți, femei-polițist suportînd mefianța superiorilor și suspiciunea colegilor, acumulînd o "repulsie fundamentală" față de toți, magistrați "mijlocii" care nu-și pot păstra independența, integritatea și onoarea și care acuză scandaloasa "suplețe" a altora. Lumea uzinelor, munca de noapte și alte sectoare furnizează posturile "dure", care uzează, umilesc, uniformizează personalitatea. Lumea vîrstnicilor evocă cumulusul de mizerii: fizice, economice, psihice.

Cîmpul social al mizeriei, lumea exclușilor interesează nu doar pe asistentul social, ci și pe sociologi, psihosociologi, educatori. Pentru a înțelege și ajuta acest fragment de societate e necesar ca lumea exclușilor să fie cunoscută, inventariată, categorisită. A comunica autentic cu această lume, a "reduce distanța" ar însemna nu doar un exercițiu spiritual, ci o convertire a disponibilității analistului social pentru ceilalți.

O observație finală: Franța – țară bogată, etalînd prin toți porii prosperitatea, beneficiind de un serviciu de asistență socială deosebit de eficient, ajutînd și alte țări – nu se jenează să-și facă publice eșecurile. Nici Bourdieu, nici Ferréol n-au fost taxați "nepatrioți" pentru că au oferit oglinda adevărului. ■

Prof. dr. Adrian Neculau,
Universitatea "Al.I. Cuza"-Iași

Între 7 și 28 iulie 1993 s-au desfășurat la Serock, cursurile Școlii de vară în "Justiție socială".

Cursurile au fost organizate de Institutul de Studii Sociale al Universității din Varșovia, Institutul pentru Cercetare Socială al Universității Michigan, SUA, și de Fundația Soros. Cadre didactice de prestigiu de la universități renumite din SUA, Austria, Belgia și Polonia au susținut cursurile și seminările, la care au participat cercetători din majoritatea țărilor din Europa de Est (România, Ungaria, Cehia, Slovacia, Bulgaria, Rusia, Ucraina, Lituania), dar și din Austria și SUA.

Prin organizarea acestei școli de vară s-a urmărit, pe de o parte, mărirea performanței specialiștilor implicați în cercetarea problemelor teoretice și empirice ale justiției sociale, iar pe de altă parte pregătirea de noi specialiști în acest domeniu destul de nou și puțin abordat în această parte a Europei. Nu în ultimul rând s-a avut în vedere antrenarea cursanților în proiecte interculturale pe această tematică atât de vastă și sensibilă.

Cursurile au acoperit următoarele probleme: percepții ale justiției sociale într-o perspectivă comparativă, mecanisme ale alocării resurselor, injustiția distributivă și mecanismele ei psihologice, bazele motivaționale ale comportamentului de alegere în situațiile de dependență socială, justiția retributivă, efectele stresului social, în mod particular ale

Polonia

șomajului, văzute în lumina justiției distributive, răspunsuri emoționale și cognitive la injustiție, justiția socială în organizații: absenteismul, satisfacția etc.

Teoria și practica justiției sociale

În ceea ce privește seminările, acestea au fost concepute ca având prin excelență un caracter metodologic și practic, vizând justiția procedurală și distributivă în organizații, aspectele socio-psihologice și interpersonale ale justiției, atitudinea față de comportamentul de căutare a unui loc de muncă, predictorii ai stresului psihologic.

S-a pus un accent deosebit pe lucrul în grupe

mici (5-6 persoane) care, la început, au avut sarcina de a rezolva probleme date ca temă, iar mai târziu, mai exact în ultima săptămână, au fost structurate pe centre de interes. Un astfel de grup a fost cel condus de prof. Lee V. Hamilton (de la Universitatea Maryland, SUA), grup din care făceau parte reprezentanți ai Poloniei, Rusiei, Ungariei și României. S-a încercat, aici, să se stabilească premisele unei metodologii posibile în cercetarea fenomenului șomajului prin implementarea unui program de antrenare și ajutorare în supraviețuirea și "lupta" cu riscurile pierderii locului de muncă, dar și de stimulare a comportamentului de

căutare a unui nou serviciu. S-au creionat, de asemenea, datele unui proiect de cercetare intercultural pe această temă.

Pentru cursanți, organizatorii și cadrele didactice au pus la dispoziție materiale bibliografice de ultimă oră: cărți, articole, tipuri de chestionare și interviuri etc. ■

Doina Ștefana Săucan,

Institutul de Psihologie

Revista PSIHLOGIA îi invită pe toți specialiștii din țară și de peste hotare să colaboreze cu articole de informare științifică, note de lectură, comentarii și probe de autocunoaștere. Colaborările vor fi expediate pe adresa redacției sau vor fi predate consultantților științifici menționați în caseta tehnică.

Revista PSIHLOGIA este deschisă tuturor contribuțiilor la explicarea omului și comportamentului uman individual și colectiv.

Natura umană?

O reacție la barierele puse de societate

Pe fondul intensificării fără precedent a studiilor socio-umane de la începutul secolului nostru, susținătorii determinismului cultural în modelarea personalității umane, în controversa aflată la apogeu în 1920 cu susținătorii determinismului biologic, au dobândit un nou aliat: **antropologul Margaret Mead**.

Intrarea sa pe scena antropologiei, în momentul de panică al antropologilor care conștientizaseră pericolul de estompare pînă la pieire a modului de viață primitiv, înainte de a fi studiat, a fost bulversantă. Concluzia cu care studenta de 23 de ani a faimosului Franz Boas, profesor la Universitatea din Columbia, s-a întors după cercetarea efectuată în Insulele Samoa (arhipelag în sud-vestul Oceanului Pacific, populat de polinezieni, descoperit de navigatorul olandez J. Roggeveen în 1722) șochează mințile obișnuite să considere adolescența perioada de "sturm und drang" a vieții: adolescența în Samoa – afirmă Mead – nu implică deloc stres emoțional, conflict sau panică, ci, din contră, este o perioadă ca oricare alta, liniștită, ușoară, netulburată de crizele adolescenților americani.

Și aceasta datorită mediului civilizației din Samoa, care, în opinia lui Mead, este omogen, se schimbă atât de ușor de la o generație la alta, încît pare static și "...pentru că Samoa, urde nimeni nu acționează pentru mize mari, nu suferă urmările luptei pe viață pentru anumite motive. Viața e mai simplă, există mai puține alternative care să cauzeze dileme, mai puține conflicte morale și coduri etice; samoanii știu că își vor petrece viața fiind agricultori sau soții de agricultori, în timp ce americanii cresc "pentru a descoperi o lume amețitoare pentru ochii lor neobișnuiți".

În cadrul grupurilor din Samoa nu există rivalitate, individul identifică stima față de sine cu stima față de grup.

Într-o societate în care toate acțiunile unei persoane sînt cunoscute grupului, tăinu-

ite rămînînd doar motivele, adolescenții samoani sînt mai expuși faptelor de viață, asistă nestingheriți la nașteri și la decese și, datorită structurii speciale a căminului și fenomenului de difuziune a afectivității, tinerii își pot alege singuri persoanele cu care să locuiască, de multe ori altele decît părinții; relația părinte-copil este în Samoa mai puțin strînsă decît în familiile americane și deci mai puțin stresantă, evitînd traumele psihice apărute în cazul divorțurilor sau decesului unui părinte.

Aceeași difuziune a afectivității face ca samoanii, departe de a trăi complexul lui Oedip sau al Electrei, au "cele mai luminoase și mai nepăsătoare atitudini asupra dragostei", încheagă căsătorii lejere, care nu sînt destrămate de adulter și care acceptă copiii nelegitimi cu maximum de firesc.

Așadar, concludă Mead, adolescența nu e neapărat o perioadă dificilă, numai condițiile culturale o fac astfel căci "o mare parte din ceea ce considerăm natură umană reprezintă mai mult o reacție la piedicile puse nouă de civilizație".

Mitul Margaret Mead - bazele și artizanii săi

Cititorii, avizați sau nu, s-au simțit irezistibil atrași de cărțile lui Mead, chiar dacă mulți au fost fascinați de ineditul unei lumi greu de cunoscut, cea a triburilor primitive, mai mult decît de concluziile în care Mead și-a îmbrăcat observațiile.

Deși greu de explicat ce i-a determinat pe unii dintre cunoscătorii operei ei să-i păstreze băstonul în muzeu sau să îngenuncheze mulțumindu-i că există, trebuie admis faptul că Mead este un nume notoriu, chiar un mit al antropologiei.

Imediat după publicare (1928), prima sa carte, "**Coming the Age in Samoa**", s-a bucurat de un succes surprinzător; în 1934, F.M. Kessler a considerat-o o excelentă descriere, iar W.E. Stanner, care a vizitat Samoa în 1946, a numit-o o "strălucitoare lumină".

În 1954 Lowell D. Holmes, care a studiat același teritoriu, enunță câteva obiecții aduse studiului lui Mead ("Cultura nu e așa de simplă cum Mead vrea să ne facă să credem"; "a generalizat cu prea multă ușurință"; "nu sînt de acord cu gradul de libertate sexuală pe care presupune că-l au tinerii, cu înfîlîrile clandestine sub frunzele de palmier" etc.), dar nu uită să adauge spășit: "În pofida posibilităților mari de eroare la un studiu științific de pionierat, a vîrstei fragede, a inexperienței, valoarea cercetării lui Mead este remarcabil de înaltă".

Controversa Mead – Freeman

Această liniște elogiativă a criticii pare să fi fost premergătoare izbucnirii furtunii declanșate de lucrarea "Margaret Mead și Samoa – Formarea și destrămarea unui mit al antropologiei", scrisă de Derek Freeman, profesor la Universitatea din Australia; în urma publicării acesteia, "a luat naștere cea mai aprinsă controversă a antropologiei".

Freeman atacă și distruge, punct cu punct, concluziile lui Mead, demonstrînd că ele sînt false: "Toate enciclopediile acceptă concluziile cărților ei dar ele sînt fundamental niște erori". "Nu există o altă asemenea decepție în istoria științelor comportamentului uman" – declară Freeman unui reporter al ziarului "Times". Mead a greșit, crede Freeman, datorită inexperienței, nu a sfît suficient de mult în Samoa, nu stăpînea bine limba, a fost indusă în eroare de informatori.

În timp ce Mead descrie Samoa ca pe o lume netulburată de conflicte, Freeman susține că samoanii sînt agresivi ("în această societate orice tensiune ocazională își găsește expresia în izbucniri de incontrollabilă mînie", inhibați sexual, cu înclinații spre gelozie, viol, sinucidere). Acestor acuzații le-au răspuns cu promptitudine susținătorii lui Mead, care l-au acuzat pe Freeman de lipsă de eleganță prin publicarea cărții atît de cîrînd după moartea ei, pentru că și-a dedi-

cat întreaga activitate nu construind o teorie, ci demolînd una: "În loc de a aduce o contribuție antropologiei, acțiunea lui Freeman este o vînătoare, o judecată a metodei lui Mead".

Opiniile sînt însă împărțite. Așadar, cine a avut dreptate? Mead sau Freeman?

Nici samoanii nu știu răspunsul: cînd reporterii de la "Wall Street Journal" au vizitat Samoa pentru a afla adevărul, majoritatea locuitorilor au dezaprobat concluziile lui Mead, pentru ca alții să afirme: "Mead a avut dreptate sută la sută în cartea ei" (14 aprilie, 1983).

Soția primului ministru al statului Samoa declară publicației "Newsweek" din 28 februarie 1983: "Nici Mead, nici Freeman nu reprezintă acest pămînt străvechi, obiceiurile lui și modul său de viață. Țara mea nu este perfectă, dar nu este nici societatea permissivă a lui Mead, nici populația poluată a lui Freeman".

Așadar, dificultatea de a stabili de partea cui se află adevărul nu se rezolvă nici pentru cei care au locuit sau vizitat faimoasele insule studiate, adecvată rămîinînd soluția adevărului aflat la mijloc, căci amîndoi au exagerat, zugrăvind cu preponderență extremele. Mead, pentru a lumina axa în jurul căreia a construit (Freeman pare să fi avut dreptate cînd a acuzat-o că a știut ce va descoperi înainte de

a vizita Samoa), adunînd numai elementele în consonanță cu convingerile ei; Freeman, din contră, pe cele necesare pentru contracizare.

Chiar dacă de multe ori Mead a exagerat, numele ei merită să fie scris cu majuscule nu numai în antropologie, căci ea a îndeplinit ceea ce tatăl ei a sfătuit-o să facă: "Să îmbogățești tezaurul de cunoștințe al lumii este cel mai important lucru pe care o ființă umană îl poate face". ■

Anca Butucă,
studentă, Universitatea București

Margaret Mead (1901 – 1978)

Există persoane care reușesc să se descurce în aproape orice situație, care au mai multe succese, care se gîndesc, în caz de eșec, că data viitoare vor reuși, care descoperă în primul rînd aspectul pozitiv al lucrurilor.

Pe bună dreptate ne putem întreba: care sînt factorii determinanți în aceste cazuri? Invidioșii susțin că persoanele respective au noroc, au condiții favorabile, sînt mai nepăsătoare etc., atribuind deci reușita unor cauze de circumstanță și nu de esență. Cercetările de specialitate au stabilit că, la egalitate cu alți factori (competență, reglaj motivațional optim etc.), persoanele descrise sînt caracterizate și de o atitudine profundă numită optimism, atitudine ce le permite abordarea evenimentelor și dificultăților cu mai multă încredere și siguranță, cu o puternică hotărîre de a merge înainte.

O fire optimistă este o persoană dinamică, activă, cu satisfacții dar și cu aspirații, convinsă că viața merită să fie trăită, capabilă să transmită și celor din jur o senzație de soliditate și încredere.

Această atitudine pozitivă contribuie mult la obținerea succesului care, la rîndul său, va pregăti succesele viitoare.

Ca orice atitudine, și optimismul poate fi format/învățat și dezvoltat, primul pas în acest demers fiind acela de a vedea cît de optimist(ă) sau pesimist(ă) sînteți în acest moment. Completați testul de mai jos încercuind una din cele două variante de răspuns (DA sau NU) la fiecare întrebare.

Sînteți

o

persoană optimistă?

Ψ

10

1. Faceți parte din categoria persoanelor mai mereu indispușe cînd se trezesc dimineața?
DA NU
2. În general, vă simțiți în formă toată ziua?
DA NU
3. Considerați că după necazuri, greutăți urmează și vremuri mai bune?
DA NU
4. Aveți multe proiecte de viitor?
DA NU
5. V-ați gîndit serios la ideea că veți fi o persoană neajutorată la bătrînețe?
DA NU
6. Considerați că în lumea de azi a avea copii este o iresponsabilitate?
DA NU
7. În general, sînteți satisfăcut(ă) de viața dumneavoastră?
DA NU
8. Vă considerați o persoană norocoasă?
DA NU
9. Vorbiți des despre trecut?
DA NU
10. Dacă aveți bani iar un prieten vă solicită un împrumut, i-l acordați imediat?
DA NU
11. Plecînd în vacanță, sînteți convins(ă) că timpul va fi frumos în perioada respectivă?
DA NU
12. Vă supuneți frecvent unor examene și vizite medicale?
DA NU
13. Vă bucurați de sosirea unor prieteni chiar dacă aveți de lucru sau casa este în dezordine?
DA NU
14. Auzind întîmplător numele dv. pronunțat de colegi, vă gîndiți că vă vorbesc de rău pe la spate?
DA NU
15. Acceptați fără probleme schimbarea programului pe care vi l-ați făcut cu destul timp înainte?
DA NU
16. Vă plac noutățile?
DA NU
17. Cînd sună telefonul, vă gîndiți mai întîi la o veste proastă?
DA NU
18. Problemele profesionale noi vă incită la studiu de specialitate?
DA NU
19. Cînd plecați la serviciu și timpul este incert, vă luați umbrelă pentru că "nu se știe niciodată?"
DA NU
20. Jucați adesea la loto, pronosport etc.?
DA NU

21. Gîndindu-vă la trecut, vă reamintiți multe lucruri și situații urite?

DA NU

22. Ați avut o copilărie fericită?

DA NU

23. Considerați că ocaziile favorabile se ivesc numai altora?

DA NU

24. La un restaurant, vă place să alegeți ceva cu nume exotic chiar dacă nu știți din ce este preparat?

DA NU

25. Aveți zile libere în care vă plictisiți?

DA NU

26. Dormiți bine?

DA NU

27. Economisiți banii cu mare strictețe, ținînd cont că nu se știe ce vă rezervă viitorul?

DA NU

28. Vă simțiți adesea singur?

DA NU

29. Vă gîndiți că altora nu le pasă de loc de dv.?

DA NU

30. Vă place să fiți într-un grup foarte numeros de prieteni, cunoștințe etc.?

DA NU

31. Considerați că expresia "Să nu crezi niciodată în alții" este greșită?

DA NU

32. Țineți banii și bijuteriile din casă într-un loc bine ascuns?

DA NU

33. Vă preocupă permanent ideea că într-o bună zi hoții au să vă spargă casa?

DA NU

34. Vă place să cunoașteți lume nouă?

DA NU

35. Dacă ar fi cazul, ați angaja o doică pentru copilul dv. de cîteva luni?

DA NU

36. Într-o acțiune umanitară, considerați că banii strînși vor fi folosiți în scopul declarat?

DA NU

37. Credeți că un război mondial constituie o eventualitate apropiată?

DA NU

Mod de cotare

Acordați cîte un punct pentru fiecare răspuns corespondent cu cele de mai jos și faceți suma punctelor astfel obținute:

1 NU; 2 DA; 3 DA; 4 DA; 5 NU; 6 NU; 7 DA; 8 DA; 9 NU; 10 DA; 11 DA; 12 NU; 13 DA; 14 NU; 15 DA; 16 DA; 17 NU; 18 DA; 19 NU; 20 DA; 21 NU; 22 DA; 23 NU; 24 DA; 25

NU; 26 DA; 27 NU; 28 NU; 29 NU; 30 DA; 31 DA; 32 DA; 33 NU; 34 DA; 35 DA; 36 DA; 37 NU.

Interpretarea rezultatelor

● **Între 28 și 37 puncte:** aveți un caracter fundamental optimist și în orice circumstanță reușiți să găsiți un element pozitiv. Nu există nimic care să vă preocupe sau să vă îngrijoreze prea mult, din moment ce vă gîndiți imediat la modul de a ieși din încurcătură. Aveți în mod sigur succes în activitate sau, cel puțin, aveți încredere că-l veți obține.

Optimismul dumneavoastră este contagios pentru că reușiți să-l transmiteți și persoanelor care vă înconjoară, fapt pentru care multe din ele vă și caută.

Reușiți adesea să trageți avantaje în favoarea dv. din situațiile în care sînteți implicat. Totuși, uneori, excesul de încredere vă îndepărtează puțin de realitate care nu întotdeauna corespunde dorințelor și speranțelor pe care le nutriți.

Aveți deci uneori și deziluzii, dar fără consecințe grave pentru că optimismul vă ajută să vă reveniți imediat.

● **Între 27 și 15 puncte:** sînteți orientat(ă) către optimism, către încredere în dumneavoastră înșivă și în alții, dar aceste atitudini sînt instabile și nu rareori sentimentele și starea vi se schimbă în rău. Aveți deseori nevoie să fiți încurajat(ă); în caz contrar, entuziasmul vă părăsește rapid și sînteți cuprins(ă) de neliniști și îndoieli.

Consolidați-vă predispoziția spre optimism: nu trageți concluzii pripite despre cei ce vă înconjoară, căutați să descoperiți părțile lor bune; aveți încredere în deciziile pe care le luați și treceți imediat la execuție, nu abandonați la primul eșec.

● **Între 14 și 0 puncte:** sînteți o persoană puternic pesimistă, iar atunci cînd suferiți un eșec îl acceptați foarte ușor: "știam că așa se va întîmpla", ceea ce de fapt vă întărește această atitudine negativă. S-ar putea ca pesimismul dv. să fie și un mecanism de apărare, pentru a vă feri de deziluzii. Victima veți fi însă dv., pentru că nu veți reuși să vedeți realitatea așa cum este ea, ci vă veți refugia în neîncredere, incertitudine, într-o postură de învins permanent.

Căutați pentru început să descoperiți aspectele pozitive favorabile ce există în lucrurile/persoanele care vă înconjoară. ■

Traducere și adaptare:
Jenica Sîntion, Filaret Sîntion

Oamenii reproduc mai exact ceea ce au memorat sau învățat dacă se află într-o situație sau într-o stare de dispoziție similară cu cea din momentul întipăririi. Gordon Bower (în "Mood and memory", American Psychology, 36, 2, 1981) elaborează conceptul de **state dependent memory**, inspirându-se dintr-o scenă a celebrului film al lui Charlie Chaplin "Luminile orașului". Într-o secvență hazlie, Charlie (un om nevoiaș, aproape zdrențăros) îl salvează de la moarte pe un bețiv. Bețivul s-a dovedit a fi un mare milionar care se împrietenește cu Charlie și își manifestă recunoștința chemându-l în scopuoasa sa vilă. O seară întregă au chefuit ca doi prieteni. În dimineața zilei următoare, milionarul nu-și mai recunoaște prietenul și îl dă afară. Seara, milionarul s-a îmbătat din nou și, reîntîlnindu-l pe Charlie, l-a tratat ca pe un prieten pe care îl cunoștea de mult timp. *Această scenă l-a sugerat lui Bower existența unei relații între memorie și dispoziția sufletească.*

Același G. Bower amintește de cazul arabilui Sirhan Sirhan (în vîrstă de 15 ani), ucigașul lui Robert Kennedy, care nu-și amintea nimic din scena asasinatului. Adus în stare de hipnoză, el reușește să relateze detaliat întregul eveniment. Bower deduce că Sirhan l-a împușcat pe candidatul la președinția SUA cînd se afla în stare de hipnoză. Există și alte interpretări referitoare la această tragică întîmplare. În orice caz, și acest exemplu ilustrează existența unei relații între memorie și starea conștiinței subiectului în situația în care au avut loc evenimentele și trăirile lui.

Ce este „STATE DEPENDENT MEMORY“?

Bower arată că în cazul în care trăim un sentiment de tristețe este mai ușor de reprodus un eveniment care s-a desfășurat în timpul unei alte stări de tristețe și este mai greu de reactualizat ceea ce am învățat sau trăit în momente de bucurie sau veselie. Mai mult, cînd sîntem triști este mai probabil să ne amintim întîmplări nefericite decît vesele.

Bower a confirmat existența acestui fenomen prin experimente de laborator care au demonstrat că *subiecții care au învățat liste de cuvinte într-o stare hipnotică de inducere a unei stări de fericire sau de tristețe au reprodus mai bine (după hipnoză) cînd s-au aflat din nou într-o stare emoțională similară.* Oamenii au tendința de a asocia o anumită emoție cu o anumită idee sau eveniment și se ajută în redarea celor învățate de această asociere.

Terapia cognitivă a lui Aaron Beck (1970) se concentrează pe încercarea de a-i face pe oameni să-și schimbe modul în care ei gîndesc și apreciază anumite evenimente din viața lor, îndemnîndu-i să se concentreze pe ceea ce a fost pozitiv și senin în experiența lor de viață.

Ulterior, G. Bower și-a extins aria cercetărilor și asupra activității de învățare, elaborînd conceptul de **state dependent learning**: subiectul reproduce mai ușor și mai exact informații și operații pe care le-a învățat în trecut dacă reușește să retrăiască aceeași dispoziție sau stare emoțională, sau revine în locul și atmosfera în care s-a produs învățarea. Astfel, el a hipnotizat un grup de subiecți cărora le-a cerut să-și imagineze o situație în care au fost deosebit de fericiți sau dureros de triști. O femeie, de exemplu, și-a proiectat "fericirea" prin retrăirea unei scene de pe un teren de fotbal în care ea a marcat golul victoriei. Apoi ea a trebuit să învețe o listă de cuvinte fără legătură între ele. Aceeași femeie a învățat a doua listă de cuvinte în timpul unei stări de tristețe autoindusă hipnotic. Reproducerea liberă a celor două liste de cuvinte a fost cerută cînd subiectul era în aceeași dispoziție ca în *momentul memorării sau într-una contrară.* Bower a constatat că în situația în care dispozițiile erau aceleași ca în timpul învățării reținerea era mai bună decît în situațiile în care dispozițiile erau diferite.

Cercetările lui Bower reliefează atît forța, cît și fragilitatea memoriei umane. O figură umană, un nume, o listă de cuvinte, chiar detaliile unei întîlniri cu președintele țării, se pot șterge din memorie. Ulterior, un singur cuvînt sau o schimbare de dispoziție poate face ca amintirile să reînvie cu repeziune.

R. Brown și J. Kulik au studiat lanțurile de evenimente semnificative emoțional. 179 de persoane de vîrstă medie și bătrîne au

fost întrebat ce își mai amintesc că au simțit la aflarea veștii asasinării președintelui Abraham Lincoln după treizeci și trei de ani de la eveniment: 127 din cei chestionați au oferit o descriere completă a propriilor trăiri emoționale și au putut reda momentul zilei, locul exact și identitatea purtătorului știrii.

A. Stump (1975) relatează un fenomen interesant: o femeie care a fost martoră la uciderea prietenului ei nu-și putea aminti incidentul din cauza a doi factori: șocul și starea de intoxicație (cu droguri) în care se afla atunci. Sub hipnoză (care provoacă pînă la un punct efecte similare cu ale drogului) ea a furnizat informații utile care i-au permis poliției să descopere asasinul.

Fenomenele state dependent memory și state dependent learning au fost puse în legătură cu modificarea stărilor de conștiință. Prof. Ursula Șchiopu (în

studiul "Cea de-a patra stare de conștiință și analiză tranzațională în discuții" din Revista de psihologie nr. 1, 1993) arată că în starea de veghe psihicul uman se află într-un grad de excitație intensă și fluidă, reținerea evenimentelor avînd în această stare cursivității nuanțate. "Implicarea în roluri și statute sociale este fluentă și variată. Totuși în colectarea de informații pot apărea stări amnezice în anumite situații." Scena din filmul lui Chaplin pune în lumină acest fapt. După cum remarcă prof. Ursula Șchiopu, această situație, ca și cazurile bizare de dedublare a personalității – descrise de Th. Ribot și Mihai Ralea –, arată că informațiile se stochează în mod diferit, atît cantitativ, cît și calitativ, în stările de conștiință, de unde se poate presupune că "centrarea și structurarea lor sînt legate de aspectele de statut și de rol social ce se află implicate

la un moment dat în diferitele situații care se traversează, statul și rolul social constituind suportul, dar și instanța de acceptare a acestora".

Relația dintre state dependent memory/learning (SDML) și stările modificate de conștiință a fost studiată cu acuratețe experimentală și de Ernest L. Rossi în 1986. El arată că sînt cinci niveluri fundamentale asociate cu stările modificate de conștiință: anatomic, fiziologic, psihofiziologic (unde se încadrează SDML), psihocomportamental și socio-cultural.

Reiese că în cazul în care avem dificultăți în reproducerea celor învățate, reintroducerea în contextul (ambianța) învățării și încercarea de a retrăi poziția din acel moment au un efect benefic. ■

Ioana Petria Mânzat,
studentă, Universitatea
"Titu Maiorescu"

Descoperă-te pe tine însuți

DISCOVERING
YOUR SELF

Breaking Walls - Building Bridges
R
REINHARD KOWALSKI

Reinhard Kowalski, autorul lucrării „Descoperă-te pe tine însuți”, este un cunoscut psihoterapeut, specializat în psihoterapie cognitiv-comportamentală și psihosinteză.

Lucrarea - apărută simultan în Anglia, SUA și Canada în 1993 - își propune elaborarea unui model original de psihoterapie, al cărui obiectiv principal este lupta împotriva stresului. Nucleul psihoterapiei propuse de autor are la bază descoperirea eului personal, proces ce presupune „dărîmarea unor ziduri și construirea unor punți” între diversele instanțe și niveluri ale ființei noastre.

Lucrarea cuprinde o serie de exerciții de psihoterapie și autoreglare a stărilor psihice inspirate din tehnicile meditative, terapiile experiențiale și metodele psihosintezei, exerciții utile atît pentru formarea psihoterapeuților, cît și pentru persoanele dornice de autoperfectare.

Prin intermediul tehnicilor propuse, subiectul învață să devină conștient de eul său interior, de disponibilitățile sale latente, prin dărîmarea zidurilor psihologice pe care oamenii le-au construit în decursul vieții și care împiedică o comunicare autentică cu propria persoană și cu cei din jur.

Originalitatea lucrării constă mai ales în modul în care autorul conectează în cadrul unui sistem psihoterapeutic experiențe diverse, care depășesc domeniul clinic și se întind și în sfera psihologiei sociale.

Consultînd această lucrare, cititorii vor învăța să se autocunoască și să se autodepășească. (Lector univ. dr. Irina Holdevici)

Este în bună măsură cunoscută tradiția puternică a psihologiei germane, îndeosebi cea legată de

activitatea lui Wilhelm Wundt la sfârșitul secolului al XIX-lea sau Școala de la Würzburg (avînd ca reprezentanți de seamă, printre alții, pe Narziss Ach și Oswald Külpe), precum și psihologia gestaltistă a lui Max Wertheimer din primele decenii ale secolului XX. Wilhelm Wundt este considerat ca fiind părintele psihologiei experimentale: a înființat primul Laborator de psihologie experimentală la Leipzig (1879). În perioada de dinaintea luării puterii de către național-socialiști, în 1933, s-a dezvoltat puternic în Germania în special psihologia gândirii și percepției și a format cu întreaga ei orientare cognitivistă o puternică contrapondere la "behaviorismul metodologic", care la acea dată reprezenta orientarea fundamentală a psihologiei experimentale americane.

Psihologia științifică în Germania a fost în deceniile următoare aruncată

Germania

înapoi de dominația național-socialistă, prin faptul că mulți dintre cei mai buni reprezentanți ai ei – la fel ca și în

celelalte domenii ale științei, spre exemplu, fizica – au trebuit să părăsească Germania, să trăiască și să lucreze în exil. Această întrerupere în istoria psihologiei germane a avut câteva efecte de încetinire asupra dezvoltării în continuare a domeniului nostru, care s-au repercutat puternic atît în dominanța limbii engleze, cît și în limbajul de specialitate al psihologiei din întreaga lume. În prezent, este indispensabil pentru psihologii germani să publice în revistele americane dacă vor să fie luați în considerare de un cerc mai mare de specialiști. Proporția psihologilor de limbă germană care publică în limba engleză este, de asemenea, relativ mare. O scurtă examinare scoate în evidență că, în comparație cu psihologia nord-americană, psihologia germană reprezintă mai curînd ceva marginal și nu există nici un domeniu al psihologiei științifice în care psihologii germani să poată pretinde un rol influent.

Puternica tradiție a PSIHOLOGIEI GERMANE și modernitatea ei

Discrepanța dintre psihologia științifică și simțul comun

O problemă mare pentru psihologia științifică în Germania o reprezintă gradul scăzut de cunoștințe de psihologie în rîndul populației. De obicei, în conștiința populației psihologia este identificată cu numele lui Sigmund Freud, fondatorul psihanalizei, în timp ce temele reale ale psihologiei științifice nu sînt mai deloc cunoscute. Este un fapt regretabil, de care se face vinovată și organizarea actuală a sistemului școlar german. În contrast cu România, în gimnaziile germane în care elevii au acces spre bacalaureat nu există un învățămînt obligatoriu în domeniul științelor socio-comportamentale (cum sînt sociologia și psihologia). Numai anumite teme vechi de psihologie din domeniul lucrărilor behavioriste ale lui Skinner sînt predate în

Dr. Uwe Czienskowski,
Freie Universität Berlin

cadrul biologiei. Foarte puțini elevi știu că aceste lucrări aparțin psihologiei. Această lipsă în sistemul școlar german explică de ce cei mai mulți studenți în psihologie din Germania (cel puțin în fostele landuri vestice) la începutul studiilor lor sînt destul de surprinși cînd află că matematica și statistica, precum și biologia umană reprezintă discipline fundamentale în pregătirea lor. Lipsa de informații despre aceste discipline, care în psihologia științifică modernă sînt absolut necesare, influențează alegerea domeniilor de studiu al psihologiei. Aceasta generează tendința orientării exclusive a studenților spre domeniul clinic-terapeutic al psihologiei și neglijarea parțială a domeniilor care solicită aptitudini pentru matematică și științe naturale.

O măsură importantă ar putea fi predarea psihologiei în clasele superioare ale gimnaziului pe durata a cel puțin unui an școlar. Desigur, aceasta nu pare realizabilă în prezent.

Învățămîntul psihologic

Este un fapt cunoscut că în Germania studiile universitare durează relativ mulți ani; studenții încep adesea foarte tîrziu facultatea și, în consecință, foarte tîrziu termină studiile și ajung să lucreze. Același lucru se întîmplă și cu studenții din domeniul psihologiei. Deși programa de studiu poate fi parcursă în nouă sau zece semestre, studenții de la psihologie au nevoie, în medie, de ceva mai mult de 12 semestre (șase ani) pînă la obținerea diplomei în psihologie.

Studiul psihologiei constă din două părți sau etape. În prima jumătate, care cuprinde în mod normal patru sau cinci semestre, sînt însușite disciplinele științifice fundamentale, cum sînt psihologia generală, psihologia diferențială, psihologia dezvoltării, psihofiziologia și fundamentele biologice ale psihicului, psihologia socială, precum și metodele de cercetare și statistică.

Suplimentar, studenții sînt obligați să parcurgă un stagiu practic de psihologie experimentală, care, în mod obișnuit, durează peste două semestre cu cîte patru ore de pregătire pe săptămîină. În cadrul acestei pregătiri practice studenții trebuie să utilizeze metodele fundamentale și procedeele experimentale, în conexiune cu evaluarea teoretică și statistică a experimentelor. În acest scop, în cadrul pregătirii practice studenții trebuie, mai mult sau mai puțin independent, să conceapă propriile experimente, să le realizeze, să evalueze datele experimentale și să le interpreteze. Prima etapă a studiului psihologiei

(Grundstudium) se încheie cu o lucrare scrisă de semestru, de cele mai multe ori teoretică, și absolvirea prin examen oral a disciplinelor fundamentale. În final se acordă o prediplomă (Vordiplom).

În a doua jumătate sînt predate disciplinele psihologice cu orientare aplicativă, cum sînt: psihologia clinică, psihopatologia, psihologia industrială și a muncii, psihologia pedagogică și psihodiagnosticul. În paralel cu aceste discipline, studenții realizează suplimentar mai multe săptămîni de practică: în clinică, în întreprinderi, în diferite instituții de asistență socială (cămine de sănătate, servicii de

o c r o t i r e psihosocială) și, de asemenea, în domeniul de cercetare privată sau universitară. Finalizarea acestui al doilea nivel de studiere a psihologiei (Hauptstudium) se face prin cunoscuta lucrare de diplomă (Diplomarbeit), coordonată de un profesor, concepută și realizată pe baza unei cercetări empirice, o probă-test scrisă și examene orale. Simple lucrări teoretice nu mai sînt, în general, acceptate ca lucrări de diplomă.

După cum se poate observa din această scurtă prezentare, pregătirea universitară în

domeniul psihologiei nu conține, în general, o pregătire specială pentru un anumit domeniu, chiar nici pentru domeniul metodelor clinico-terapeutice, cel mai frecvent preferat de studenți. Dacă studenții în psihologie intenționează, după terminarea studiilor, să lucreze ca terapeuți, ei sînt de cele mai multe ori obligați să-și însușească în afara Universității tehnicile corespunzătoare, ceea ce înseamnă cheltuieli suplimentare. O altă problemă pentru absolvenții de psihologie o reprezintă concurența pe care le-o fac persoanele care nu au pregătire psihologică, dar care, cu o

Wilhelm Max Wundt (1832 - 1920)

instruire terapeutică suplimentară, au dreptul de a se numi terapeuți. Este posibil chiar ca ei să se numească "psihologi", fără să fi absolvit o facultate de specialitate. Titlul de "psiholog" nu este protejat de lege.

Teme actuale în psihologia germană

Cercetarea psihologică în Germania se consacră în prezent unor teme similare cercetării anglo-americane. De exemplu, în prezent există o puternică preocupare în diferite direcții ale științelor cognitive: memorie, gândire, psihologie socială. Științele cognitive sînt, totodată, concepute ca o disciplină sintetică, în care se reunesc diferite discipline teoretice și aplicative.

Calculatorul a oferit multor oameni de știință din domeniul psihologiei anglo-americane noi posibilități de a-și transpune ideile lor despre procesarea mîntală a informației în modele operaționale pe computer. Nume ca Alan Newel sau Herbert Simon (Premiul Nobel pentru economie, 1978) sînt reprezentative pentru cercetările fundamentale în domeniul inteligenței artificiale, în cercetarea memoriei sau a unor teme esențiale din psihologia germană.

Preluarea paradigmei cognitive ale procesării informației de către o mare parte a generației tinere de cercetători explică, de asemenea, creșterea în ultimii ani a semnificației computerelor în cercetarea psihologică germană. Prin disponibilitatea de pachete de *soft* pentru prelucrarea statistică a datelor, computerul a fost acceptat în continuare încă din anii '70 ca un instrument eficient de lucru, iar în anii '80 computerul a fost în mod suplimentar conceput ca un puternic instrument de modelare. În sfîrșit, o dată cu lărgirea accesului la calculatoarele personale, în scopul prelucrării statistice a datelor s-a extins folosirea acestora și în realizarea cercetărilor psihologice.

O altă temă nouă în cercetarea psihologică în Germania o reprezintă psihologia sănătății. În ultimii ani în Germania a crescut preocuparea, chiar și în rîndul publicului, pentru acest domeniu foarte actual și care este orientat în primul rînd spre cercetarea psihologică aplicativă, de prevenire a comportamentului ce alterează sănătatea.

Desigur, nu trebuie uitat faptul că în lumea vestică temele relevante cărora cercetătorul se consacră sînt alese și din punct de vedere financiar. Pe de altă parte, în ultimii ani fondurile universităților au fost

restrînse în mod semnificativ și nu au mai putut ține pasul cu creșterea numărului de studenți. Spre exemplu, numărul personalului științific din universitățile fostei Germanii Federale nu s-a schimbat semnificativ de la începutul anilor '70, timp în care numărul studenților s-a dublat. În prezent, aproape toate universitățile din fosta Germanie Federală, îndeosebi cele din landurile cu un potențial economic nu așa de puternic, sînt amenințate în continuare de un val de economii generat de integrarea economică a fostei RDG. De exemplu, pentru o singură catedră a unei facultăți de psihologie (facultățile sau institutele de psihologie sînt organizate, în mod normal, în Germania Federală în departamente – Abteilung –, după discipline: psihologie generală, psihologie socială, psihologie clinică) se primesc așa de puține fonduri încît abia acoperă cheltuielile necesare catedrei pentru hîrtie de scris, materiale consumabile și realizarea unor mici reparații a aparaturii din dotare.

Din acest motiv există în ultimul timp tendința orientării spre teme de la care se speră obținerea de fonduri de la industrie, ministerul sănătății sau al cercetării științifice.

Psihologia este o disciplină apreciată în mod deosebit în Germania, deși cei mai mulți oameni cunosc foarte puține lucruri despre ea. Această situație este de-a dreptul dezavantajoasă, deoarece împiedică uneori perceperea și folosirea socială corectă a competenței psihologilor. Această stare nu se va schimba totuși nici în anii următori, întrucît nu se prevede o schimbare a sistemului școlar. Cu toate acestea, piața muncii pentru psihologi este încă favorabilă, ceea ce poate fi văzut de către aceștia ca un mijloc de a-și pune în valoare aptitudinile. ■

Traducere: dr. Pavel Mureșan

Domnul Uwe Czienskowski lucrează la Freie Universität Berlin, Departamentul de Psihologie Socială și Metode de Cercetare. La invitația traducătorului acestui articol, dînsul a venit în România în perioada iulie-septembrie '93 și a organizat pentru cercetătorii din Institutul de Științe ale Educației București patru cursuri privind metodologia cercetării științifice, designul experimental, programul SYSTAT și editorul de texte științifice TEX. Ținem să-i exprimăm și pe această cale mulțumirile noastre (nota traducătorului).

Zilele acestei veri ne-au prilejuit fericita ocazie de a "descoperi" la Geneva **Biroul Internațional al Educației** și câțiva dintre specialiștii săi: pedagogi, psihologi, sociologi, editori de carte, preocupați de rezolvarea marilor probleme ale educației în lume.

Organizație privată în momentul fondării ei, anul 1925, **Biroul Internațional al Educației (BIE)** devine în 1929 prima organizație interguvernamentală pe domeniul educațional. Începând cu anul 1969 se integrează în UNESCO, păstrându-și însă o mare autonomie intelectuală și funcțională. Cu sediul central la Geneva, BIE este astăzi, în materie de psihologie și pedagogie, o instituție de studii comparate, de informare și cercetare, având însă și serioase disponibilități pentru formare.

Aici se găsește un mare centru de documentare ce are responsabilitatea organizării din 2 în 2 ani a conferințelor internaționale ale educației. De asemenea, pe calea informatizării, acest centru deține rapoartele naționale cu privire la evoluția educației în lume, redactate de către toate statele membre UNESCO. Elaborarea acestora permite: ● punerea la dispoziția utilizatorilor interesați, a tendințelor survenite în structura sistemelor educaționale ale statelor membre, alcătuirea Anuarului internațional al educației, întocmirea Raportului mondial asupra educației.

În dialogurile purtate cu câțiva specialiști ai acestei instituții – desigur centrul de interes al discuțiilor constituindu-l viitorul învățămîntului psihologic și pedagogic pe plan european și în țara noastră – s-au evidențiat

Elveția

BIROUL

INTERNACIONAL AL EDUCAȚIEI

cîteva aspecte majore privitoare la eforturile mondiale de îmbunătățire a sistemelor de formare a specialiștilor în aceste domenii, luînd în seamă exigențele societății contemporane:

● introducerea obiectelor de studiu, cum ar fi psihologia, în planurile de învățămînt începînd chiar din primele clase de liceu (învățămînt postsecundar);

● obligativitatea absolvirii unor module speciale de psihologie și pedagogie pentru studenți, indiferent de calificare, ce au în vedere accesul în învățămînt;

● necesitatea stimulării inovațiilor și a creativității sistemelor naționale de educație pe linia demersurilor amintite;

● o largă participare a specialiștilor din aceste ramuri ale științelor la definirea programelor de studiu;

● concentrarea activităților tematice de cercetare pe studiul grupurilor defavorizate și al celor supradotate.

Cu privire la specificul din România al sistemului de formare pentru specialitățile psihologie și pedagogie s-au desprins unele concluzii încurajatoare. Cunoștin-

du-se dificultățile și impasul în care s-au aflat aceste ramuri ale științelor umaniste înainte de 1989, a fost salutată inițiativa reînființării în 1990 a facultăților cu acest profil în cîteva centre universitare ale țării, lărgindu-se astfel rețeaua instituțiilor europene de acest gen și sporindu-se numărul viitorilor specialiști. De asemenea, a fost bine primită ideea introducerii cîtorva obiecte de învățămînt, cum ar fi psihologia, încă din clasele de liceu.

S-a menționat că e îmbucurătoare pentru România și revigorarea presei de specialitate, a publicațiilor cu tematică psihologică și pedagogică, din care menționate, spre bucuria noastră, au fost: "Revista de pedagogie" și revista "Psihologia".

Evident, au fost reliefate și unele greutăți cu care se confruntă atît statele est-europene, cît și cele occidentale în această privință. Una dintre ele, confirmată de statisticile BIE, este slaba pregătire psihopedagogică a profesorilor la obiectele de învățămînt predate în gimnaziu, cadre didactice care, prin subordonarea hegemonică față de științele predate, nu mai găsesc "drumul spre inima copiilor".

Legat de problemele specialiștilor și profesorilor români, s-a specificat că aceștia sînt angajați într-o dublă întreprindere: substituirea propriilor atitudini și mentalități vetuste pe calea adaptării și autoformării, pe de o parte, și angajarea activă într-un proces de schimbare socială a propriului statut și a statutului științelor pe care le slujesc, pe de altă parte. ■

Romița B. Iucu,
student, Universitatea
București

PREMIILE ANUALE ale ASOCIAȚIEI AMERICANE DE PSIHOLOGIE

Cu începere din 1956, American Psychological Association (APA) prezintă în convenția anuală personalitățile care, prin activitatea lor de cercetare științifică, au adus contribuții deosebite la dezvoltarea psihologiei. Preluăm din revista „American Psychologist” (4/1993) lista psihologilor laureați al APA, precum și o scurtă prezentare a celor premiați în anul 1992.

1956

Wolfgang Köhler
Carl R. Rogers
Kenneth W. Spence

1957

Carl I. Hovland
Curt P. Richter
Edward C. Tolman

1958

Frank A. Beach
Paul E. Meehl
B. F. Skinner

1959

Leon Festinger
Donald B. Lindsley
Neal E. Miller

1960

Harry F. Harlow
Charles E. Osgood
S. Smith Stevens

1961

James J. Gibson
Donald O. Hebb
Henry A. Murray

1962

Jerome S. Bruner
William K. Estes
Harry Helson

1963

Roger G. Barker
George A. Miller
Carl Pfaffmann

1964

Gordon W. Allport
Wendell R. Garner
J. P. Guilford

1965

Floyd Allport
Fritz Heider
Paul Thomas Young

1966

Nancy Bayley
Clarence H. Graham
Richard L. Solomon

1967

Solomon E. Asch
Ernest R. Hilgard
James Olds

1968

James E. Birren
Eleanor J. Gibson
Muzafer Sherif

1969

Jean Piaget
Stanley Schachter
Herbert A. Simon

1970

Donald T. Campbell
David Krech
R. Duncan Luce

1971

Roger William Brown
Harold H. Kelley
Roger Wolcott Sperry

1972

Edwin E. Ghiselli
Dorothea Jameson și
Leo Hurvich
Patrick Suppes

1973

Lee J. Cronbach
Brenda Milner
Benton J. Underwood

1974

Angus Campbell
Lorin A. Riggs
Richard F. Thompson

1975

Donald E. Broadbent
Robert R. Sears
David Shakow

1976

Beatrice C. Lacey
și John I. Lacey
Theodore M.
Newcombe
Roger N. Shepard

1977

Richard C. Atkinson
Russell L. De Valois
Edward E. Jones

1978

Julian Hochberg
Philip Teitelbaum
Robert B. Zajonc

1979

John W. Atkinson
Gordon H. Bower
John Garcia

1980

Albert Bandura
Alvin M. Liberman
Michael I. Posner

1981

David M. Green
Irving L. Janis
James L. McGaugh

1982

Daniel Kahneman
și Amos Tversky
Walter Mischel
Mark R. Rosenzweig

1983

John W. Thibaut
Endel Tulving
Hans Wallach

1984

Noam Chomsky
John H. Flavell
Floyd Ratliff

1985

Clyde H. Coombs
Mortimer Mishkin
Allen Newell

1986

Robert P. Abelson
Gunnar Johansson
Robert A. Rescorla

1987

Morton Deutsch
Jerome Kagan
David C. McClelland
Saul Sternberg
Niko Tinbergen
Ledyard R. Tucker

1988

Irving T. Diamond
Frederic M. Lord
Eleanor E. Maccoby
William J. McGuire
Julian B. Rotter
George Sperling

1989

Mary D. Ainsworth
și John Bowlby
J. Douglas Carroll
Richard S. Lazarus

1990

Frances K. Graham
John A. Swets
Anne Treisman

1991

Paul Ekman
Patricia S. Goldman-
Rakic
Richard E. Nisbett

Mențiunea juriului:

„Pentru contribuția lor unică în neuropsihologia limbajului. De-a lungul multor ani, ei au urmărit un program de cercetări comportamentale riguroase, ghidați de o statornică angajare în problemele teoretice cheie. Cercetarea lor sistematică în structura și funcționarea Limbajului Gestual American (ASL), studiile deschizătoare de noi drumuri în problema afaziei ASL, programul de cercetare interdisciplinară în sindromul Williams au determinat o abordare originală a problemei centrale a cercetării psiholingvistice – relația dintre limbajul psihologic și neurologic și funcția cognitivă generală”.

Ursula Bellugi și-a început cariera de cercetare în 1960 în echipa lui Roger Brown, axându-se pe studiul achiziției limbajului la copii. A urmat lucrarea de doctorat „Achiziția negației la copii”, influențată de lucrarea „Negația în engleză” a lui E. S. Klima; rod al colaborării celor doi cercetători, apare lucrarea „Regularități sintactice în vorbirea copiilor”. Actualmente, Bellugi și Klima

sînt angajați într-o nouă serie de studii privind legătura dintre tulburările genetice cu bază în dezvoltarea neuronală, organizarea creierului, bazele neurobiologice ale sindromului Williams. Activitatea științifică, materializată în peste 200 de lucrări și cărți, le-a adus celor doi cercetători americani recunoașterea internațională, numeroase distincții pentru rezultate în domeniul neuropsihologiei.

Mențiunea juriului:

„Pentru contribuțiile sale la analiza memoriei tematice, care au determinat o schimbare în domeniul înțelegerii și memoriei tematice. Cercetarea, inițial în colaborare cu Teun van Dijk, a propus un model teoretic care a fost susținut de rezultate empirice novatoare. Dezvoltat ulterior, a avut aplicații importante în educație și instrucție. Kintsch a pus la punct strategia metodologică pentru analizarea conținutului de text, lucru esențial pentru accesul altor cercetători în această zonă de interes. A fost generos cu timpul și înțelepciunea sa ca editor. Realizările sale constituie un exemplu de adâncime și lărgime a orizontului, în combinație cu o conducere colegială”.

Anul 1974 a însemnat publicarea cărții „Reprezentarea semnificației în memorie”, schițarea unui proiect de cercetare asupra înțelegerii tematice și începutul unei colaborări de peste 10 ani cu lingvistul olandez Teun van Dijk. Cartea sa a însemnat un punct de cotitură prin aceea că a determinat o comutare de la interesul pentru textul în sine la studierea situației descrise de text și cunoștințele necesare construirii modelelor situaționale.

WARREN SCHAEFFER

WARREN SCHAEFFER

Mențiunea juriului:

„Pentru lărgirea concepției privind psihologia dezvoltării, incluzând toate perioadele vieții, și pentru remarcabilele contribuții empirice privind dezvoltarea adultului și bătrînețea. Ca metodolog al dezvoltării, formularea creativă a lui Schaie în problema scopurilor longitudinale secvențiale de grup a inspirat o nouă abordare în studiul dinamicii dintre dezvoltarea ontogenetică și schimbările culturale (de grup). Ca teoretician și cercetător a avut o contribuție de seamă la înțelegerea condițiilor ce determină îmbătrînirea, deschizînd noi direcții de studiu al potențialului latent al virstei a treia”.

Absolvent al Universității din Berkeley, specializat în psihologia clinică și a dezvoltării, predă cursuri de evaluare a inteligenței și de psihologie a personalității. În continuarea lucrării de doctorat, Schaie reia studiul dezvoltării intelectuale la adulți. Ca șef al departamentului de psihologie de la Universitatea din Virginia, și-a canalizat interesele în cercetarea inteligenței adultului, a personalității și sănătății acestuia. Este perioada în care a scris „Dezvoltarea adultă și îmbătrînirea”, ca și alte 22 de cărți și peste 200 de articole științifice.

Ultimii 50 de ani au fost marcați în științele biologice și comportamentale de caracterizarea, definirea și teoretizarea adaptării ca variabilă explicativă a vieții însăși. Sindromul general de adaptare (SGA) a fost descris pentru prima dată în 1936 de Hans Selye, care l-a numit concomitent și sindromul biologic de stres. Noutatea pe care H. Selye a adus-o a fost nonspecificitatea răspunsului dat de organism la orice solicitare. Toate răspunsurile nespecifice care se dezvoltă în timpul expunerii continue la un agent stresant sau stresor străbat trei faze: reacția de alarmă, faza de rezistență și faza de epuizare. Selye atrage atenția că în fiecare moment al fiecărei faze există stres, deși manifestările sale se schimbă o dată cu desfășurarea în timp.

Stresul apare deci ca o manifestare a adaptării, privită atît ca **adaptare homotrofică** (Selye, 1978) simplă, progre-

STRESUL PSIHIC

sivă, realizată prin multiplicarea elementelor preexistente, fără schimbare calitativă, cît și ca **adaptare heterotrofică** sau de red dezvoltare, care se repliază complet la o formă total nouă de activitate.

Conform teoriei lui Selye (1977), orice situație de viață care solicită mecanismul adaptativ generează stres. Nimeni nu poate și nu trebuie să evite stresul; el este viața însăși și eliberarea de stres se face doar prin moarte. De aici apare și ipoteza existenței a două forme de stres (Selye, 1977): **stresul negativ sau distres**, la care ne referim în mod curent, și **stresul bun, pozitiv sau eustres**. Distresul este mult mai probabil

să creeze "maladia de adaptare", cum o numește Selye, sau "maladia de stres", deși cercetările au demonstrat că ambele tipuri de stres pot fi dăunătoare în anumite condiții, mai ales că este o chestiune de condiționare dacă percepem o experiență ca plăcută sau neplăcută. Evenimentul în sine este mereu un stresor.

Cercetările ulterioare, chiar ale lui Selye, au progresat treptat de la o orientare medicală spre una comportamentală. Definierea noțiunii de "factori condiționali" (Selye, 1974), care se referă la faptul că același stresor poate cauza efecte diferite la indivizi diferiți, a dus la extrapolarea lor și în științele comportamentale.

Nivelul optim de stres

În literatura de specialitate privind stresul și modul de a face față acestuia se pune tot mai mult accentul pe cunoașterea nivelului de toleranță (Adams, 1989) sau a nivelului optim de stres (Selye, 1974). Acesta este strict individualizat, ca și energia de adaptare. Clasificarea lui Selye este numai una din multiplele sistematizări ale stresului. Modelul său este mai explicit în ceea ce privește stresul cronic sau persistent și mai ambiguu în ceea ce privește stresul ciclic sau episodic (Lowenthal și Chiriboga, 1980). Aceștia prezintă o clasificare a stresului în: cumu-

SUA

lativ (longitudinal), multiplu (transversal) sau independent. Efectele stresorilor se cumulează și persistă chiar după încetarea acțiunii lor efective. Cumularea are loc în ceea ce privește stresorii periodici, cât și a celor independenți. Tranzițiile care presupun schimbarea rutinei, implicând alte responsabilități decât cele deja existente, alți oameni în cercul social și mediul nefamiliar, sînt percepute de unii oameni ca stresante (Rice, 1992). Schimbările dorite au însă un efect diferit față de cele nedorite. Totuși, conform lui Selye (1974, 1977), și evenimentele plăcute pot produce stres.

Uneori o criză se dezvoltă dintr-o serie întreagă de evenimente mici, exterioare și interioare, care se acumulează pînă la un punct, de unde oamenii nu le mai pot face față. Broderick (1984) numește o astfel de criză "criza de supraîncărcare".

În studierea stresului se menționează și "maladia de stres posttraumatic" (Rice, 1992), un exemplu fiind experiențele de luptă și reacțiile soldaților în timpul războiului. S-a constatat că efectele maladiei de stres posttraumatic pot fi și de lungă durată.

Anticiparea stresului (Janis, 1986) reprezintă un stres în sine. Studiile făcute pe pacienți din secțiile de chirurgie au arătat că este foarte important să se stabilească adaptarea poststres în relație cu natura și intensitatea stresului anticipat.

Pe lângă stresorii majori, minori și potențiali (Janis, 1986), Lazarus (1986) distinge stresori centrali și stresori periferici. Stresorii centrali se referă la problemele importante, perturbatoare în viața unei persoane, iar cei periferici la vicisitudinile de moment, cum ar fi un blocaj de trafic sau vremea. Stresorii centrali, mai mult decât cei periferici, reflectă pro-

blemele personale de control emoțional și deficitul în mecanismele de înfruntare. Lazarus atrage însă atenția că ceea ce pentru un individ este central nu este în mod necesar la fel și pentru un altul. Lazarus se referă astfel la un model (pattern) de vulnerabilitate care trebuie diagnosticat. Cercetările au sugerat că stresorii centrali au un rol mult mai mare în simptomele psihologice decât ceilalți.

Abordarea pozitivă a stresului

Cercetătorii în domeniul stresului par a fi unanim de acord asupra faptului că stresul creează potențialul pentru o schimbare. Adams (1989) atrage atenția asupra existenței unor "ingrediente" pentru o schimbare pozitivă: înțelegerea cauzei stresului mai degrabă decât tratarea simptomelor; confruntarea cu adevărul; conștientizarea posibilității de schimbare; acțiunea în conformitate cu dorința. A face alegeri conștiente asupra felului în care vrem să fim este un indiciu de abordare pozitivă a stresului și un obiectiv esențial al consilierii în cazurile de stres.

Lazarus și Folkman (1984), ca și Breznitz (1986) descriu procesul de evaluare ca un proces cu rol de mediere în reacțiile la stres. Prin evaluare individul definește relația pe care o trăiește. Astfel, multe tipuri diferite de stres, inclusiv stresul fizic, pot avea semnificație psihologică.

Problema diferențelor individuale în contextul stresului este de maximă importanță. Aceste diferențe pot fi rezultatul atât al factorilor stabili de mediu, cum ar fi căsnicia, vecinătatea sau condiții de lucru continuu

stresante, cât și al factorilor stabili personali în înfruntarea cu sursele constante de stres. Goldberger (1986) consideră predispozițiile de personalitate, împreună cu caracterul, mecanismele de apărare, stilul cognitiv și conflictele centrale sau esențiale, ca fiind principalii mediatori în determinarea potențialilor stresori. De exemplu, controlul emoțional și investiția cognitivă în adolescență reprezintă unii dintre cei mai buni predictorii pentru starea sănătății viitorului adult. De asemenea, evaluarea mecanismelor de apărare și a strategiilor inconștiente de înfruntare este un bun predictor pentru sănătatea fizică și psihologică.

Înțelegerea stresului ca proces presupune un flux de evenimente ce se succed, o dată cu schimbarea patternurilor emoționale și a activităților de înfruntare. Confruntarea eficientă presupune o schimbare a strategiilor și procedeele de la o etapă la alta. Același proces de înfruntare care este eficient într-o situație sau etapă poate fi contraproductiv în altă situație sau etapă.

C. Flanagan (1990) subliniază faptul că înfruntarea presupune o evaluare corectă, urmată de folosirea fie a abilităților de înfruntare centrate pe problemă, fie a celor centrate pe emoție, fie a ambelor. Albert Bandura (1978) se referă la "autoeficiență" în folosirea abilităților de înfruntare, înțelegînd prin aceasta gradul în care individul se simte în stare să facă față unei situații. Acesta va determina apropierea de situație sau evitarea ei, ca și cantitatea de energie consumată pentru a face față dificultăților. ■

Profesor Cristina
Russu Corduban,
Arlington Career Center,
Virginia, SUA

Teoriea constructului personal, aparținând americanului George Kelly, a fost cotate, mai ales în a doua jumătate a secolului XX, ca una dintre cele mai originale viziuni asupra personalității. Aceasta s-a impus și a câștigat în popularitate o dată cu creșterea interesului pentru curentul cognitiv în psihologie. Așa se face că pentru unii psihologi teoria constructului personal reprezintă "cea mai precisă teorie cognitivă a personalității", fiind apreciată ca "o teorie clasică ce și-a depășit timpul". Este suficient să apelăm doar la doi prestigioși psihologi care, referindu-se la această teorie o consideră "ca o teorie a cogniției extrapolată într-o teorie a personalității" (J.S. Bruner, 1970), iar meritul acestei teorii constă în aceea că "privește comportamentul ca anticipativ și nu numai ca reactiv și reușește să surprindă omul ca proces și nu ca obiect static" (C. Rogers, 1970). Și totuși întrebarea care se pune este pe ce se bazează aceste aprecieri pentru o teorie care, pe de o parte, face mulți prozeliti, iar pe de altă parte, stârnește numeroase controverse. Un prim răspuns privește caracterul ei explicativ original, fiind mai puțin bazată pe teoriile anterioare asupra personalității și, într-un anume sens, insuficient finisată. Aceasta a și permis adeptilor săi continuări științifice importante. Se mai poate adăuga și faptul că George Kelly a publicat un număr relativ redus de lucrări asupra propriei sale teorii, concentrându-se cu precădere asupra activității clinice, iar stilul scrierilor sale a fost profund academic.

Tratatele recente privitoare la problematica personalității acordă spații largi contribuției științifice a lui G. Kelly, oferindu-ne, totodată, informații utile pentru cunoașterea biografiei omului de știință.

Astfel, diverșii autori consultați prezintă viața lui G. Kelly ca fiind un efort continuu de reflecție și cercetare concretă pentru ca abia spre sfârșitul scurtei sale existențe (1905-1966) să-și publice integral opera pe care și-a intitulat-o "The psychology of personal constructs" (1955).

Despre George Alexander Kelly se știe că s-a născut într-o fermă din Kansas, fiind unicul copil al unui pastor presbiterian. El a beneficiat inițial de o educație condusă mai mult de părinți decât de profesori. Termină în 1926, la Park College,

cursurile de inginerie, dar numai după trei ani de practică se orientează spre probleme de natură socială. Lucrează ca profesor la un colegiu din Minneapolis, pentru ca ulterior să-și dea doctoratul în sociologie educațională la Universitatea din Kansas. În 1929 se orientează spre activitatea de cercetare la Universitatea din Edinburgh (Scoția). În 1931 obține la Universitatea din Iowa doctoratul în psihologie și își începe cariera de cercetător la Fort Hays Kansas State College, manifestându-și interesul în domeniul psihologiei clinice. Aici, timp de 13 ani, își concepe propria sa teorie asupra personalității și contribuie la formarea generațiilor de psihoterapeuți. Cel de-al doilea război mondial îi întrerupe cariera

academică, fiind încadrat psiholog la un birou de medicină din Washington. După război, trecând un an pe la Universitatea din Maryland, se stabilește pentru o lungă perioadă de timp la Ohio State University, unde devine coleg cu Julian Rotter, autorul teoriei sociale a învățării. Aici, timp de 19 ani, își rafinează teoria sa asupra constructului personal, conducând numeroase cercetări în sprijinul acesteia, la care i-a antrenat și pe propriii studenți. Își prezintă concepția la diferite universități americane, iar în 1960 face călătoria în Europa și URSS, propunând aplicarea teoriei sale la problematica relațiilor internaționale. După ce în 1965 acceptă un post la Brandeis University, la scurt timp moare.

În neobosită sa activitate științifică G. Kelly a propulsat profesia de psiholog clinician, fiind președinte al Diviziei Clinice și de Consulting a Asociației Psihologilor Americani, ca și al Consiliului american de examinatori pentru profesia de psiholog.

În prezent, continuatorii teoriei constructului personal lucrează în numeroase țări ale lumii,

GEORGE KELLY

un personolog cognitivist

înființând asociații internaționale și europene, organizând congrese periodice și redactînd o revistă specializată intitulată "Journal of Personal Construct Psychology".

Reîntorcîndu-ne la teoria constructului personal, în concepția lui George Kelly, omul este o formă de mișcare în sine. Energia intrinsecă se definește experimental o dată cu însușirea modelului reprezentational asupra lumii, care-i permite să dea sens evenimentelor înconjurătoare și să-și definească traseele comportamentale în relațiile cu mediul. Formarea sistemului experiențial, a imaginii despre lume conține în sine germenele anticipării ca tendință firească spre mișcarea continuă. Cunoașterea umană nu este limitată de mediu, ci de însuși nivelul de dezvoltare, exprimat în calitate nivelului reprezentational. Capacitatea de a cunoaște este proporțională cu calitatea reconstrucției lumii externe (principiul alternativismului constructiv). G. Kelly vede omul ca expresie a propriei sale experiențe în continuă perfecționare. Potrivit postulatului fundamental al teoriei, "fiecare om își construiește pentru sine un model reprezentational asupra lumii, care-i permite să dea acesteia un sens și să-și construiască o hartă a traseului comportamental în relație cu mediul. Acest model este sistemul său de constructe". George Kelly vede omul ca pe un scientist, construindu-și teoriile, constructele personale prin care devine apt să preciză și să exercite controlul asupra evenimentelor din lume. Constructele sînt cele care permit discriminarea, organizarea și anticiparea evenimentelor realității. Constructul interpretează lucrurile ca fiind asemănătoare sau diferite de alte lucruri, discriminînd într-un spațiu semantic bipolar (bun-rău), acționînd ca o axă de referire de-a lungul căreia se pot înșira o infinitate graduală de posibilități apreciative. Modul de utilizare a constructelor, precum și gradul lor de definire constituie o caracteristică personală. Călea de a înțelege personalitatea este deci aceea de a-i examina constructele, adică structura de interdependență dintre constructe, ca și calitatea acestora. Constructele nu au existență solitară. Ele se organizează în sisteme bazate pe relații ce se stabilesc între constructe. Ca urmare, teoria prezintă mai multe stiluri cognitive între care la un pol se află **stilul complex cognitiv** (întreține o clară distincție între constructe; introduce evenimentele realității și multiple categorii; poate observa cu ușurință diferențe între sine și alții; are abilitatea de predicție a comportamentelor altora), iar la polul opus **stilul simplu cognitiv** (face distincții slabe între constructe; introduce pe alții în puține categorii; are dificultăți în a vedea diferențe între sine și alții; este inapt de a prezice comportamentele altora).

În directă relație cu teoria sa, George Kelly

elaborează și călea cunoașterii sistemului de construcție, a înțelegerii lui și a modului în care omul triază evenimentele realității, construind testul REP, o metodă centrată pe subiect, care-i acordă acestuia șansa de a se mișca în libertate, în dimensiunile constructelor proprii, față de evenimentele care-i exprimă cel mai sigur mediul propriu.

Spuneam mai sus că teoria constructului personal a suscitāt numeroase dezbateri. Firește că principala discuție asupra teoriei privește modelul său cognitiv. În vreme ce pentru o serie de autori, continuatori ai teoriei lui Kelly, această problemă devine punctul forte al concepției, pentru alții a constituit un prilej de reproșuri. Principala critică se referă la suprainteresul pe care autorul îl manifestă față de procesele raționale, eliminînd din terminologie unele concepte familiare ca: motivație, emoție, influențele inconștientului, impulsuri, nevoi, plăceri. Apărătorii concepției lui Kelly demonstrează, totuși, că fără o tratare explicită conceptele menționate apar implicit în teoria personalologului cognitiv, găsindu-se pentru fiecare o explicație potrivit teoriei. Pornindu-se de la faptul că nu putem înțelege o persoană decît din interior, în temenii ei, din punctul ei de vedere, atît George Kelly, cît și alți autori care l-au urmat analizează o serie de termeni ca: amenințarea, frica, dezorientarea, îndoiala, dragostea, fericirea, satisfacția, mulțumirea de sine, tristețea, vina, încrederea în sine, rușinea, timiditatea, disprețul, anxietatea, surpriza, agresivitatea, ostilitatea, mînia din perspectiva teoriei constructului personal. Astfel, spre exemplu, natura experiențială a ostilității este tratată ca o viziune a celui ce o trăiește și nu ca o experiență provocată la alții, cu sau fără intenție. În acest mod teoria se delimitează de sensurile sociologice sau morale ale termenului, optînd pentru sensul psihologic ca expresie a experienței personale. În acest ultim sens ostilitatea apare cînd constructele personale sînt invalidate – și atunci fie se abandonează constructul, fie se manipulează eronat datele, evitîndu-se revizuirea constructelor care s-au dovedit ineficiente. Ca urmare, ostilitatea apare ca un efort de validare fără schimbare cu consecințe ce decurg asupra altuia.

În esență, datorită originalității interpretării personalității umane, se poate spune fără a greși că teoria constructului personal a lui George Kelly a fost în egală măsură apreciată, criticată, adoptată, respinsă, discutată sau ignorată, făcîndu-și pînă la urmă un loc binemeritat între principalele teorii asupra personalității. Iată pentru ce ni se pare atît de important ca această teorie să fie cunoscută și aprofundată. ■

Dr. Stroe Marcus,
Institutul de Psihologie

În viața cotidiană nu toate acțiunile noastre reușesc din prima încercare; adesea reușim doar a doua sau a treia oară, ba chiar după un număr și mai mare de tentative. Unele persoane își pun de multe ori întrebarea dacă este oportun să insiste, să continue sau nu. De multe ori însă succesul depinde tocmai de perseverența noastră, care este o variabilă de personalitate complexă. Ea nu rezidă numai în capacitatea de a nu ne descuraja, de a nu ne înfuria în fața eșecului, ci este ceva mai mult, cuprinzând motivație, trăsături caracteriale etc. Această calitate de a domina situațiile neobișnuite, frustrante, dificile – perseverența sau rezistența umană, cum a fost numită – și care condiționează în mare măsură reușita în activitățile noastre poate fi formată și dezvoltată la fiecare dintre noi.

Vreți să știți cât sînteți de perseverent și cum vă puteți îmbunătăți această trăsătură de personalitate?

Parcurgeți testul următor! Succes!

SÎNTEȚI PERSEVERENT?

Imaginați-vă că sună telefonul și o voce foarte plăcută vă spune o frază puțin ciudată, puțin absurdă, constînd într-o zicală, într-o cugetare, într-un proverb etc. Ziua următoare, la aceeași oră – o altă frază, la fel de sibilinică. Și așa timp de zece zile la rînd. Cum reacționați?

Găsiți mai jos cele zece fraze și pentru fiecare cîte patru posibilități de răspuns. Încercuiți – fără a vă gîndi prea mult – varianta de răspuns care reprezintă reacția dv. cea mai probabilă, calculați-vă punctajul și citiți apoi interpretarea.

1. Vreți să vă dau o veste bună?

- a) Cine este la telefon?
- b) Desigur; care?
- c) Nu discut cu necunoscuții.
- d) În ce sens bună?

2. Cine seamănă, culege.

- a) De ce îmi spuneți aceasta?
- b) Eu semăn mereu, dar nu culeg niciodată.
- c) Nu înțeleg ce vreți să spuneți.
- d) Dv. ce mă sfătuiți să fac?

3. Nu da vrabia din mîna pe cloara de pe gard.

- a) Ce înseamnă aceasta?
- b) Sînt total de acord.
- c) Nu spuneți prostii!
- d) Dați-mi atunci această vrabie!

4. Corb la corb nu-și scoate ochii.

- a) Între noi așa facem?
- b) Chiar așa este, dragă doamnă.
- c) Dv. sînteți un corb, eu nu, și nu mă mai deranjați.
- d) Pentru dv. cine sînt corbii?

5. Cine are noroc în dragoste are ghinion la jocurile de cărți.

- a) Dv. iubiți proverbele.
- b) Țineți minte aceasta pentru dv.
- c) Încetați să-mi telefonați!
- d) Eu unde am noroc?

6. Nu trezi cîinele care doarme.

- a) Cîinele este deja treaz.
- b) Cine este cîinele, după părerea dv.?
- c) Sînteți de-a dreptul pisălog.
- d) Atunci să vorbim încet, să nu-l trezim.

7. Trebuie să încercăm pentru a avea încredere.

- a) Nu cred ceea ce-mi spuneți.
- b) Eu încerc, deci am încredere.
- c) Nu mă interesează.
- d) Să vedem ce se va întîmpla cu telefoanele dv.

8. Cine spune „da, dar...” nu este niciodată mulțumit.

- a) Unde doriți să ajungeți?
- b) Da, dar eu sînt mulțumit.
- c) Sînteți neobrăzat dacă veți continua.
- d) Cine nu spune „dar...” nu poate fi mulțumit.

9. Cine caută, găsește.

- a) Și dacă nu vreau să găsesc nimic?
- b) Bine, atunci să căutăm.
- c) Nu v-am cerut sfatul.
- d) Dv. ce căutați?

10. Frica te împinge la orice.

- a) Vreți să mă înfricoșați?
- b) Și de ce ar trebui să-mi fie frică?
- c) Ajunge, acum exagerați!
- d) Toate aceste zicale îmi stîrnesc curiozitatea.

Cotarea răspunsurilor

Varianta de răspuns	Întrebarea									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
a	1	1	1	1	2	2	2	2	3	3
b	2	2	2	2	3	3	3	3	4	4
c	0	0	0	0	1	1	1	1	2	2
d	3	3	3	3	4	4	5	5	5	5

Interpretarea rezultatelor

Dacă ați obținut între 0 și 15 puncte: sînteți „moale”, la presiunea evenimentelor sau persoanelor cedați imediat. Nu sînteți deloc perseverent, aveți dificultăți mari în a stăpîni situațiile neobișnuite, frustrante, stresante. Recomandarea este ca, deocamdată, să evitați contactele cu persoanele și situațiile dificile și să cereți sprijin de la cei care vă pot ajuta, lăsînd la o parte orice orgoliu. Dar și în această situație trebuie să țineți cont de slăbiciunea dv.: căutați acele persoane care vă pot ajuta într-o manieră naturală, discretă, fără ostentație sau hiperprotecție. Apoi, dacă vă interesează o activitate, o situație ceva mai stresantă sau o persoană mai dificilă, nu cedați nicio dată la primul eșec (refuz), apelați din nou la cei cu experiență pentru a vă sugera cum trebuie să continuați.

Oricum, numărați pînă la zece înainte de a reacționa prin abandon.

Între 16 și 20 de puncte: sînteți oarecum elastic, cedați destul de ușor, dar uneori aveți capacitatea de a reveni. În general însă, vă adaptați cu dificultăți, perseverența dv. nefiind deosebită: sînteți mai înclinat spre abandon decît spre insistență. Raționamentul vă este de tip capitular: „De ce să mi se întîmple tocmai mie una ca asta?!”.

Recomandarea este de a învăța să insistați; la insistența altor persoane răspundeți prin insistență. Dacă vă gândiți bine, veți vedea că acest test vă ajută – prin recomandări, prin analiza variantelor de răspuns și experimentarea comportamentală a unora dintre ele etc. – în antrenarea perseverenței și rezistenței la dificultăți.

Între 21 și 30 puncte: sînteți destul de rezistent, deși din cînd în cînd aveți „căderi” neașteptate în care abandonați totul. Acest fenomen se produce pentru că aveți o încredere redusă în forțele proprii și pentru că nu vă sînt clare motivele perseverenței.

Recomandarea este de a vă clarifica ideile în timp ce rezistați, de a vă justifica

rațional acțiunile, de a căuta argumente pertinente pentru a persevera. Rezistența din principiu nu servește la nimic dacă nu vă este clar ceea ce urmăriți, ba dimpotrivă. Numărați pînă la o sută înainte de a abandona.

Între 31 și 40 de puncte: sînteți foarte perseverent în raport cu oamenii, noutățile și situațiile confuze. Mergeți înainte foarte decis pe drumul dv. și deseori păreți un adevărat buldozer. Atenție totuși, acest lucru s-ar putea să fie uneori deranjant, iritant pentru ceilalți – din cînd în cînd trebuie să mai să cedați, să nu treceți dincolo de orice limită, pentru că nu puteți avea întotdeauna dreptate.

Recomandarea este deci de a-i asculta, chiar dacă mai puțin în primele etape, și pe ceilalți; bucurați-vă de viață învățînd că uneori mai și pierdeți. Nu trebuie să deveniți prizonierul propriei dv. încăpățînări. ■

Traducere și adaptare:
**Jenica Sîntion,
Filaret Sîntion**

Abonamente la revista PSIHLOGIA

Societatea Știință & Tehnică asigură în continuare efectuarea abonamentelor la revista PSIHLOGIA la sediul redacției. Costul unui abonament pe un an este de 900 lei, în această sumă fiind inclusă și taxa de expediere prin poștă a abonamentului. Depuneți prin mandat poștal contravaloarea abonamentului în contul 40 34 01 al Societății Știință & Tehnică SA, deschis la Banca Agricolă SA, Sucursala municipiului București. Mandatul trebuie să conțină adresa exactă (inclusiv codul poștal), precum și mențiunea: "Abonament la revista PSIHLOGIA". Eventualele majorări ale prețului revistei nu afectează abonamentul contractat la începutul anului.

Una din sarcinile fundamentale ale învățământului este dezvoltarea per-

sonalității și a individualității, crearea condițiilor optime de realizare a potențialului intelectual și creativ al fiecărui elev. În realizarea acestor obiective școala întâmpină multiple dificultăți, cauzate, în mare măsură, de aplicarea ineficientă în practica instructiv-educativă a recoman-dărilor psihologice.

Serviciul psihologic școlar nu este o achiziție recentă. În decursul deceniilor el a existat și s-a dezvoltat cu succes în multe state, cele mai reprezentative în acest sens fiind țările Europei occidentale și SUA.

O anumită experiență de organizare și activitate a serviciilor psihologice a fost acumulată și în țările Europei de est (Ungaria, Polonia, Slovacia etc.), unde funcționează sub forma centrelor de consultații și fac parte din sistemul de învățământ public.

În fostele republici ale URSS serviciile psihologice școlare încă nu și-au găsit locul cuvenit în sistemul de învățământ public, cele existente (Estonia,

Republica Moldova

al serviciului psihologic școlar este de a contribui maximal la dezvoltarea armonioasă psi-

hică și socială a elevilor. Pentru a atinge acest obiectiv, psihologul școlar acționează în următoarele direcții: psihoprofilaxie, psihodiagnoză, activitate corectivă și consultativă.

În domeniul psihoprofilaxiei psihologul școlar efectuează următoarele acțiuni concrete: participă la înscrierea copiilor în clasa I, stabilește gradul lor de pregătire pentru școală; contribuie la facilitarea procesului de adaptare a elevilor la condițiile școlii; stimulează crearea în cadrul școlii a unui climat psihologic favorabil; perfecționează formele de comunicare în colectivul de elevi și pedagogic și stimulează dezvoltarea deprinderilor de comunicare; contribuie la prevenirea șocurilor de natură nevrotică și suprasolicitării psihologice a elevilor; analizează activitățile planificate și concordanța acestora cu particularitățile de vîrstă și sarcinile actuale ale dezvoltării elevilor.

Psihodiagnoza prevede studierea particularităților psihologice (interese, aptitudini, înclinații

Serviciul psihologic școlar

Rusia) fiind destul de contradictorii în determinarea obiectivelor, sarcinilor, metodelor și formelor de activitate.

Or, fondarea științifică și organizarea serviciului psihologic școlar (specifice în diferite state) sînt determinate atît de concepțiile psihologice aprobate în țara respectivă, cît și de obiectivele instruirii și educației definite de particularitățile economice, culturale și politice.

Crearea în Republica Moldova în anul 1990 a serviciului psihologic prin instituirea funcției de psiholog școlar (sperăm să fie o acțiune de bun augur) a generat un șir de probleme. În primul rînd am putea aminti dificultățile de ordin adaptativ, inevitabile în etapa incipientă, cauzate, în fond, de însușirea și exersarea unei noi profesii. Dificultățile de organizare țin, în special, de lipsa unei structuri bine definite: școală – inspectorat raional – minister.

Alte probleme apar și ca rezultat al posibilităților financiare extrem de reduse. Să mai amintim și problemele ce țin de remunerare, durata zilei de muncă, concediul psihologului școlar etc.

Actualmente, în școlile Republicii Moldova activează circa 250 specialiști. Obiectivul principal

etc.) în scopul tratării diferențiate a fiecărui elev; testarea copiilor (în caz de necesitate) în vederea stabilirii concordanței dintre dezvoltarea psihică și vîrstă; determinarea cauzelor disfuncțiilor psihice; realizarea diagnozei comunicării elevilor cu adulții și semenii și evidențierea cauzelor psihologice ale comportamentului deviant.

Activitatea corectivă include elaborarea recomandărilor concrete vizînd dezvoltarea eficientă a personalității elevilor la diferite etape de vîrstă; valorificarea maximă a potențialităților copiilor dotați; corecția devierilor de ordin psihologic; asistența psihologică acordată elevilor în situații vitale critice.

Psihologul școlar acordă elevilor consultații individuale și în grup în probleme de instruire, dezvoltare, autodeterminare profesională, relații cu adulții și semenii, autoeducare etc.; acordă consultații administrației școlii în planificarea activităților instructiv-educative în funcție de particularitățile de vîrstă ale elevilor și de condițiile concrete de instruire și educație; acordă consultații educatorilor, părinților într-o serie de probleme de ordin profesional și personal.

Pe parcursul celor trei ani, în vederea asigurării științifico-metodice a serviciului psihologic școlar,

Promoția 1990 - 1991 de psihologi școlari a Institutului Pedagogic de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

sub egida Ministerului Științei și Învățămîntului din Republica Moldova, a fost elaborat un șir de documente normative și regulamente, materiale metodice, lucrări științifice, programe de psihologie.

Șchițînd perspectiva serviciului psihologic școlar din Moldova, să menționăm că principiile generale de dezvoltare ale acestuia trebuie să fie în concordanță cu cele din țările avansate în acest domeniu. Or, e necesar ca serviciul psihologic să devină o componentă indispensabilă a sistemului învățămîntului public, avînd obiective și sarcini clare, cu conținut și direcții de activitate definite, cu specialiști bine pregătiți.

În această ordine de idei, să menționăm două momente de importanță majoră pentru acest serviciu: crearea unei structuri bine definite și pregătirea cadrelor. În vederea asigurării unei activități coordonate și eficiente, o eventuală structură a serviciului psihologic ar putea include: psiholog școlar – psiholog-coordonator (inspectoratele școlare raionale/orășenești) – Centrul științifico-metodic de psihologie școlară.

Dirijarea, coordonarea, informarea și editarea constituie conținutul activității centrului, care se va îngriji de definirea direcțiilor prioritare de dezvoltare a sistemului serviciilor psihologice, de coordonarea

și dirijarea activității psihologilor-coordonatori și școlari, de elaborarea și adaptarea metodelor și procedeeelor psihodiagnostice, de elaborarea programelor psihocorective și de dezvoltare, de generalizarea experienței de muncă a psihologilor școlari, de elaborarea programelor de atestare și reciclare a specialiștilor.

Psihologul-coordonator va contribui la aplicarea în practică a programelor și recomandărilor elaborate de centru; va realiza activitatea organizațional-pedagogică și metodică etc.

Referindu-ne la problema pregătirii cadrelor, să menționăm că formarea științifică a psihologilor școlari trebuie să fie asigurată de instituții superioare de învățămînt specializate. (În ultimii ani, în instituțiile superioare de învățămînt din Moldova au fost înființate cîteva secții de psihologie.) Însă discuțiile pe marginea subiectului ce anume trebuie să preceadă – formarea științifică sau practica în școală – par a fi puțin productive. Ambele soluții prezintă avantaje și inconveniente. Un lucru rămîne cert: competența profesională trebuie să constituie esența formării psihologului școlar. ■

Psiholog **Carolina Platon**,
Ministerul Științei și Învățămîntului
din Republica Moldova

Copilul este considerat ca fiind principalul purtător al normelor și valorilor morale ale societății și deci bunăstarea lui materială și spirituală constituie elementul esențial al intervenției asistențelor sociale – aceasta este ideea de bază a asistenței sociale britanice pentru copii.

Se știe că a crește și a educa un copil reprezintă o experiență ce poate aduce imense satisfacții, dar în același timp implică și responsabilități foarte mari din partea celor care joacă rolul de părinte.

Nu o dată, se întâmplă ca părinții să întâmpine diferite probleme pe parcursul perioadei în care își îndeplinesc acest rol, numai că uneori problemele pot fi atât de mari, încât să depășească posibilitățile de soluționare. Este momentul în care cuplul părinte-copil are nevoie de tot ajutorul.

Children Act '89

Pentru a îmbunătăți calitatea acestui ajutor, legislația britanică a adoptat, în octombrie 1991, așa-numitul "Children Act '89", care acordă autorităților locale ale guvernului puterea deplină în soluționarea cazurilor dificile din familiile britanice, prin asigurarea unei vaste rețele de servicii sociale. Acest act reprezintă una din reformele cele mai importante ale secolului XX din Marea Britanie, în materie de legislație a copilului. El creează un cod de legi privind creșterea și educația copilului astfel încât prezentul și viitorul acestuia să fie dintre cele mai bune.

"Children Act '89" poate fi rezumat în următoarele idei:

- bunăstarea copilului este prioritară.

Marea Britanie

Servicii sociale pentru preșcolari

- dezvoltarea optimă a copilului are loc în familia sa de origine (atunci când este posibil).

- prevenirea situațiilor dificile ce pot apărea în viața familiilor cu copii (mai ales de vîrstă mică).

- obligativitatea autorității locale de a pune servicii sociale la dispoziția familiilor aflate în nevoie.

- promovarea parteneriatului între părinți, autoritățile locale și copii.

- acordarea dreptului la recurs asupra deciziilor judecătorești.

- protejarea drepturilor părinților ai căror copii se află sub ocrotirea autorității locale.

- asigurarea unei îngrijiri și educații de calitate pentru copiii aflați sub ocrotirea autorității locale.

Autoritățile locale care dețin controlul asupra întregii rețele de servicii sociale (cu excepția celor voluntare) sînt coordonate și conduse de guvernul britanic. În fiecare ramură a rețelei de servicii

sociale, un loc aparte îl ocupă acele servicii destinate familiilor nevoiașe cu copii, în special de vîrstă

preșcolară. În "Actul Copiilor '89" copilul "în nevoie" este definit ca fiind acela ale cărui sănătate și bunăstare ar fi precare fără suportul serviciilor sociale, precum și copilul cu deficiențe fizice sau psihice care de asemenea necesită îngrijire specială. Această definiție nu înseamnă implicit că asemenea copii ar fi neglijați în familiile lor, ci face referire la acei copii ai căror părinți se află temporar în situații dificile, pe care nu le pot depăși.

Și pentru că familiile cu copii întâmpină diverse dificultăți și nevoi, autoritățile locale trebuie să asigure o vastă rețea de servicii sociale care să poată face față acestora, pornind de la asigurarea îngrijirii copiilor pe perioade scurte (de cel mult 4 ore în creșe, grupuri de joacă etc.) pînă la acordarea unei asistențe speciale prin terapii sau consiliere familială – pentru cazuri ce ridică aspecte psihologice complexe.

Sprrijin în îngrijirea copiilor

O formă de ajutor în îngrijirea copiilor la îndemîna părinților este aceea de a-l lăsa sub supravegherea unei persoane calificate (childminder), pentru o perioadă de 2 pînă la 4 ore atunci cînd părinții sînt ocupați.

O persoană poate activa ca childminder dacă are în îngrijire unul sau mai mulți copii sub vîrsta de 8 ani și are acordul autorităților locale pentru a exercita această profesie (urmează cursuri speciale de instruire, timp de 6 săptămîni, sub coordonarea aceleiași autorități locale).

Raportul numeric child-minder-copii, recomandat în Ghidul Departamentului sănătății, este următorul: 1 adult pentru 6 copii între 5-8 ani, 1 adult pentru 3 copii sub 5 ani. Există un delegat special al autorității locale care face inspecții regulate (în conformitate cu "Actul Copiilor '89") la domiciliul unde child-minder-ul își desfășoară activitatea, asigurându-se că tehnicile abordate în supravegherea copiilor sînt cele prevăzute legal.

Un alt mod de a sprijini familiile în supravegherea copiilor preșcolari este oferit de creșe. Raportul numeric supraveghetor-copii este de: 1 adult pentru 3 copii între 0-2 ani, 1 adult pentru 4 copii între 2-3 ani, 1 adult pentru 8 copii între 3-5 ani.

Pentru copiii de vîrstă preșcolară între 2 ani și jumătate și 5 ani există o altă formă de supraveghere, aceea din cadrul așanumitelor "grupuri de joacă" (playgroup). Îngrijirea se oferă în sesiuni de 4 ore pentru copiii între 3-5 ani și cel mult 3 ore pentru copiii sub 3 ani.

Playgroup este recomandat ca una din metodele de socializare a copiilor cu tendințe antisociale și cu ușoare tulburări de comportament. Raportul educador-copii trebuie să fie de 1 adult pentru 4 copii între 2 ani și jumătate-3 ani, 1 adult pentru 8 copii între 3-5 ani. În toate cazurile, cel puțin jumătate din numărul personalului supraveghetor trebuie să urmeze un curs special de educare și îngrijire a copilului. De asemenea, acestor educatori din cadrul "grupurilor de joacă le revine obligația de a colabora strîns cu părinții copiilor, aceștia cunoscînd cel mai bine copiii și fiind principalii educatori.

Grădinițele sînt acele centre în care copiilor le este oferită îngrijirea completă (facilitățile incluzînd și masa de prînz) pe timpul zilei, în perioada în care părinții lor lucrează. Raportul numeric educador-copii este același ca și în cazul grupurilor de joacă. Pentru managerii grădinițelor, calificarea trebuie să fie superioară - fie în asistență socială, psihologie (dezvoltarea copilului) sau peda-

gogie -, urmată de o perioadă de practică în activitatea cu copiii. În cadrul grădinițelor trebuie să se ofere copiilor oportunități egale, o educație antidiscriminatorie (rasă, sex, religie și apartenență culturală). Se vor avea în vedere și nevoile speciale ale copiilor cu deficiențe sau cu probleme comportamentale.

Coordonarea tuturor acestor centre se face de către Departamentul serviciilor sociale din cadrul autorității locale și, prin urmare, trebuie să se conformeze normelor și procedurilor legale. Pentru a garanta calitatea acestor servicii sociale, autoritățile locale din fiecare oraș desemnează un inspector care urmărește buna funcționare a acestor centre, felul în care sînt respectate normele și reglementările prevăzute în "Actul Copiilor '89". El verifică dacă educatorii și supraveghetorii au calificarea necesară și au urmat cu regularitate cursurile de specialitate. ■

Adriana Sandu,
studentă, Universitatea
București

În perioada 7-9 septembrie a avut loc la București un Seminar internațional de educație civică, seminar organizat de Inspectoratul Școlar al Municipiului București. Au participat profesori de științe socio-umane de la liceele din țara noastră, precum și invitați din SUA: Miriam Ben Joseph – conferențiar la De Paul-University din Chicago, Louis Fisher – profesor, doctor în filozofie și educație civică la Universitatea din Massachusetts, și din Franța: Jean Yves Boudéhen, André Vielle, Pierre Abgrall – profesori de liceu, membri ai Asociației profesorilor de filozofie din Bretania.

Ne-a stîrnit interesul faptul că în conferințele prezentate de profesorii francezi au fost descrise procese psihosociale și comportamente ale tineretului din Bretania care au o asemănare frapantă cu cele observate în prezent la tinerii din România. Este și motivul principal care ne-a determinat să consemnăm aici cîteva din ideile vehiculate de profesorii Jean Yves Boudéhen și Pierre Abgrall în conferințele lor.

Tinerii și criza de sens

România

Morala religioasă specifică evului mediu a implicat condamnarea pasiunilor egoiste. Laicizarea moralei, realizată în epoca luminilor, nu a făcut decît să conserve schema moralei religioase, fundamentînd o religie a îndatoririlor laice. Trăim în prezent într-o epocă post-morală și asistăm la crepusculul "datoriei", ce se reflectă în plan individual sub forma "crizei de sens".

Asistăm la sfîrșitul certitudinilor întemeietoare, declinul ideologiilor, al construcțiilor teoretice importante ce permiteau individului să-și capete și să-și mențină un sentiment de identitate, de apartenență, să-și edifice speranțe pe pămînt și în lumea de apoi. Marxismul însuși a existat ca religie a salvării terestre. Dar ideologiile purtătoare de speranțe mesianice au fost dezmințite de istorie. Urmarea imediată pe plan psihosocial este faptul că tot mai mulți oameni sînt lipsiți de speranță, dezamăgiți. Trăim într-o lume în care certitudinile au dispărut, o lume marcată de *absența reperului*, în care granița dintre adevăr și minciună, dintre bine și rău este tot mai labilă, tot mai alunecoasă.

Una din consecințele cele mai importante ale crizei de sens a fost prioritatea eticului față de morală. Morala și etica formează discursuri care caută să regleze comportarea noastră. Dar, în timp ce morala reprezintă un sistem de norme imperative, etica cuprinde registrul dorințelor, în timp ce morala comandă, etica recomandă. Această subordonare a moralei de către etică a generat în plan comportamental o accentuare a următoarelor trăsături de conduită:

- **Autonomia** – considerată azi ca un dat și nu ca un proces de realizat, de achiziționat. Aceasta se poate traduce prin laitmotivul adolescentin: "sînt destul de mare pentru a ști, pentru a hotărî". Autonomia este considerată astăzi un drept natural.
- **Hedonismul** – căutarea plăcerii în prezent, considerînd trecutul și viitorul ca fiind nerelevante. În materie de sexualitate, hedonismul se traduce prin căutarea de multiple modalități pentru realizarea plăcerii, mergînd chiar la asumarea unor riscuri grave pentru sănătate. Individul caută plăcerea în prezent, cu orice preț, oricare ar fi consecințele ulterioare. Comportamentul hedonist merge împreună cu revendicarea dreptului la experiență, de a face încercări fără a ne gîndi la eventualele consecințe nefaste. El se corelează, de asemenea, cu refuzul efortului, fapt care se împacă greu cu cerințele muncii școlare sau din alte domenii de activitate.

● **Relativismul.** În timp ce morala definește un "bine" și un "rău" absolut, etica se rezumă numai la ceea ce este bun sau rău pentru mine. Este o întoarcere la Protagoras: Eu (omul) sînt măsura tuturor lucrurilor. Dacă e bine pentru mine atunci nimeni nu are dreptul să mă împiedice să fac ceea ce vreau. Criteriul eticii este, în cele din urmă, unul strict individual. O altă consecință a relativismului este pragmatismul. Criteriul binelui și al răului este eficacitatea acțiunii respective pentru mine. Toleranța este o altă valoare ce decurge din relativism. Ea se definește ca permisivitate absolută și pare a fi, mai degrabă, indiferentism.

Asistăm la o descompunere a marilor forme anterioare de apartenență – familie, sindicate etc. –, forme care integrau individul, dîndu-i în același timp identitate.

În prezent, avem de-a face cu noi forme de socializare, o socializare electivă, la nivel de micro-grup. "Eu sînt acela care voi alege care sînt grupurile cărora vreau să le aparțin și eu hotărîsc cînd am să le părăsesc." Aceste grupuri, la rîndul lor, sînt tot mai instabile, deschise, flexibile, ușor fuzionabile. Atunci cînd criteriul cel mai important al apartenenței la un grup este "să mă simt bine", în contextul crizei de sens fiecare om poate căuta un mijloc de a-și afla propria identitate.

Problema pe care o pune profesorul Boudéhen în finalul conferinței sale este dacă nu cumva riscăm, în acest univers social dominat de relativism, pericole fundamentale opuse valorilor democrației. Dominarea absolută a relativului ne-ar duce către o formă de barbarie care ar face imposibilă viața socială. Este, în fond, o problemă fundamentală a democrației: cum să faci posibilă viața comunității dîndu-se fiecărei persoane posibilitatea de a se dezvolta, de a crește și a se împlini. În acest context, fericirea personală poate fi considerată ca o problemă de stat.

"Criza de sens" pe care J.Y. Boudéhen a teoretizat-o, colegul său P. Abgrall a exemplificat-o cu un fel de portret-robot al tineretului francez din Bretania, model realizat pe baza prelucrării unor chestionare și observații psihosociologice. Tineretul breton (este vorba de adolescenții) este tolerant în plan religios, indiferent față de politică, distrat, fără o nevoie manifestă de aprofundare a cunoștințelor. Totodată, tinerii au nevoie să creadă în adulți, în valori, în ei înșiși.

Explicația indiferentismului constă în faptul că tînărul rămîne prizonierul propriilor simțiri: "Ceea ce nu simt, nu există pentru mine". Muzica se află pe primul plan. Ei ascultă muzică tot timpul și se folosesc de aceasta ca de un zid care-i desparte de restul lumii. Pe stradă, mergînd absenți cu walkman-ul în urechi, trec pe lîngă semenii lor ca pe lîngă niște obstacole obișnuite. Cultura și-o formează pe bază de imagini: video, filme etc.

Sexualitatea îi preocupă încît se tem de nereușite, se tem că nu vor fi la înălțime.

Paradoxal, avînd în vedere încercările lor de evaziune, 93% din tinerii investigați au considerat familia ca valoare supremă, mai presus de oricare alt domeniu. Aceasta se explică prin teama de a se aventura pe drumul vieții sociale, societatea neoferindu-le locuri de muncă. Din cauza fragilității caută locuri de siguranță. Le pot găsi la discotecă, unde fiecare dansează de unul singur, stau singuri, dar alături de ceilalți...

Societatea nu oferă tinerilor mijloace de muncă, nu creează posibilitatea recunoașterii și identității sociale. Patronii nu angajează tineri, considerînd că sînt ineficienți pentru că nu au experiență. În același timp, adulții rămîn în serviciu cît mai mult timp posibil. Datorită prelungirii duratei vieții, ei țin în mîinile lor toate pîrghiile puterii tot mai mult timp (la nivel micro și macrosocial), tinerii nemai fiind deloc tineri atunci cînd ajung să aibă responsabilități.

În acest context, viitorul pare destul de sumbru. Va fi înlocuită "lupta de clasă" cu "lupta între generații?" – se întrebă P. Abgrall, recomandînd, totodată, șapte sfaturi pentru adulți:

● Să înțelegem mai bine nevoile de siguranță ale tinerilor. Ei nu-și pot lua "zborul" decît dacă se sprijină pe ceva. Educatorii trebuie să creeze locuri de securitate pentru tineri.

● Să acordăm încredere și să merităm încrederea tinerilor. Ei, tinerii, au nevoie de recunoașterea noastră. "Cînd eram tînăr mă vedeam în ochii mamei mele și mă vedeam frumos" – spunea, într-un film, un cocoșat.

● Tinerii au nevoie să întîlnească adevărații adulți. Le este tot mai greu, mama vrea să îmbrace blugii fiicei sale, așa că nu mai este un model. Dacă adultul vrea să fie mereu tînăr, atunci tînărul nu vrea să devină adult.

● Trebuie să răspundem nevoilor de model ale tinerilor. Altfel, nesatisfăcîndu-le această nevoie, ei vor căuta lucrurile marginale din societate. E mai bine să oferi modele și nu idoli. Modelul invită la creație, idolii desprîși din formații muzicale, sportive, filme cer imitație.

● Trebuie recunoscută șansa grupurilor. Grupul poate fi locul unei reale socializări, iar tînărul își poate găsi identitatea prin diferențe și asemănări.

● Sînt situații cînd trebuie să ne modelăm în funcție de copii și nu numai copiii în funcție de noi.

● În loc de a transmite cu orice preț valorile noastre, să dezvoltăm valorile tinerilor și să creăm locuri de punere în valoare pentru tineri! ■

Profesor Elena Nedelcu,
Inspectoratul Școlar al Municipiului
București

BANDELE DE TINERI DIN EUROPA

„sparg“ modelul american

Banbile de tineri delincvenți

Grupurile delincvente din Suedia nu sînt compuse din suedezi nativi. Grupurile delincvente din Germania nu sînt formate din germani nativi. Grupurile delincvente din Anglia nu sînt alcătuite din englezi nativi. Grupurile delincvente din Elveția nu sînt alcătuite din tineri autohtoni. Aceasta este concluzia noastră după mai multe vizite efectuate în orașe importante din Europa, în urma interviurilor cu poliștii, cu muncitori stradali, cu cercetători etc., ca și după „expediții” în punctele „fierbinți”, căutînd bandele de tineri delincvenți.

Europa se confruntă cu probleme majore: violențe etnice, ca, de exemplu, în fosta Iugoslavie, recesiunea și șomajul, imigrarea „minorităților vizibile” (grupuri etnice cu caracteristici antropologice: culoarea pielii, fizionomie, talie etc. distincte de populația majoritară). Violența împotriva imigranților care solicită azil politic (la Rostock; în fosta Germanie de Est) a fost descrisă de mass-media internațională ca un moment comparabil cu incidentele de la Los Angeles din 1992. Rostockul a fost urmat de alte incidente: Mölln în fosta Germanie de Vest, unde un rezident turc, aflat de mult timp în această localitate, împreună cu fiica sa au fost arși de vii de bombele incendiare aruncate în locuința lor.

Cu toate că unele tensiuni etnice au rădăcini istorice adînci – ca, de exemplu, conflictul dintre sîrbi și musulmani sau anti-

Prof. dr.
Margaret Gatz,
prof. dr.
Malcolm W. Klein,
Universitatea
California de Sud

semitismul – , continuă să apară noi conflicte.

În Suedia și în alte țări europene cu tradiții social-democrate a existat un aflux adesea deliberat de imigranți săraci. În țările lor de origine, aceștia făceau parte din minorități persecutate. Motivele ce au condus la admiterea unor astfel de imigranți în societăți relativ omogene nu au anticipat toate efectele acestui aflux. În Germania, imigranții reprezintă atît muncitori-oaspeți, aflați oficial la lucru pe perioade de timp determinate, cît și „căutătorii” de azil într-o țară care a fost, odată, cea mai liberală din toată Europa în ceea ce privește acordarea azilului.

În Anglia, unde imigrația este aproape imposibilă astăzi, există un „rezervor” de oameni de culoare din teritoriile fostului Imperiu britanic.

Din punctul nostru de vedere, bandele stradale americane sînt descrise ca fiind alcătuite din tineri de obicei între 12 și 30 de ani, media fiind în jur de 20 de ani, în principal bărbați, cei mai mulți proveniți din minorități etnice și rasiale. Adesea aceste grupuri sînt teritoriale, deși bandele de tineri din SUA alcătuite din asiatici prezintă excepții. Activitățile criminale ale bandelor stradale sînt mai degrabă combinate decît axate pe îndeletniciri specifice, cum ar fi hoția, vînzarea de droguri sau bătăile.

În fine, bandele stradale de tineri variază foarte mult în ceea ce privește durata: de la cîteva luni la decenii, ele avînd capacitatea de autoregenerare.

Ce se întîmplă în Europa?

Observațiile noastre au identificat trei forme de organizare a bandelor criminale de tineri. Prima reflectă tendința imigranților de a se așeza în cele mai leftine zone rezidențiale, în afara centrului orașelor. Seara, grupurile de tineri merg cu metroul în centrul orașului, unde pierd timpul, adesea angajîndu-se în activități criminale ca, de exemplu, jefuirea bejivilor, spargerea vitrinelor și însușirea mărfurilor expuse etc. Locul de adunare este, cel mai adesea, stația centrală a metroului sau o stație importantă, o stradă anume sau un magazin McDonald. Această formă de organizare este neobișnuită pentru un oraș american, unde grupurile de tineri au tendința de a se aduna în cartierele marginașe ale orașului, în mahalale.

Alte caracteristici disting grupurile stradale de tineri din marile orașe europene de cele americane: sînt mai puțin teritoriale, aparent neavînd legătură cu aria; adesea nu au nume și chiar dacă se găsesc înscrisii cu sprayuri, ele nu marchează în mod necesar teritoriul; bandele stradale sînt multietnice, avînd membri proveniți din grupurile de imigranți dominante din oraș.

În Frankfurt și Stuttgart (Germania), unde aproape un sfert din populația orașului este alcătuită din imigranți, de obicei

sârbi, greci, turci și marocani, grupurile de tineri sînt larg reprezentate de aceste naționalități. În anii '70, la Zürich, Elveția, aceste grupuri erau formate din greci și italieni, pentru ca astăzi ele să fie compuse din chilieni, sârbi, albanezi, turci și libanezi. La Stockholm, metrourul spre unul din cartierele mărginașe, populat intens de imigranți, este denumit de localnici „Orient Express”.

Al doilea model este întîlnit la Londra, Manchester și alte orașe din Anglia. Aici grupurile de tineri sînt formate, în principal, din negri (afro-caraibieni sau jamaicani) sau din asiatici (pakistanezi sau indieni), proveniți din fostele dominioane engleze. Se adună în special în centru orașului, avînd teritoriul mai clar delimitat și sînt axate

pe distribuirea și vînzarea drogurilor.

Al treilea pattern pare a fi specific numai orașului Berlin, unde acționează grupuri ca, de exemplu, „Black Panthers” („Panterele negre”) sau „Bulldogs” („Buldogii”). Orașul Berlin este împărțit în districte și aceste grupuri de tineri își au, fiecare, districtul propriu. Spre exemplu, „Thirty Sixers” este întîlnit în districtul 36 al orașului, de unde și denumirea grupului, care se cheamă și Kreuzberg.

Grupurile de tineri din Berlin se angajează într-o mare varietate de activități criminale – de la furtul casetofonelor din mașini pînă la atacuri asupra trecătorilor. Etniile și naționalitățile întîlnite în bandele stradale de tineri din Berlin sînt foarte diferite: ruși, libanezi,

pakistanezi, turci, iranieni, iugoslavi, polonezi etc. Deși grupurile din Berlin sînt asemănătoare bandelor de tineri din America, totuși există cîteva diferențe, între care și aceea că primele sînt mixte din punct de vedere etnic.

Inițial, grupurile de tineri din Berlinul de Vest au apărut ca forțe de opoziție împotriva organizațiilor de dreapta. Grupuri similare încep să se formeze și în Berlinul de Est. În timp ce în alte orașe din lume denumirea de „bandă” este evitată, în Berlin se întîlnește frecvent – Jugendband.

Discriminare etnică și marginalizare socială

Tinerii care formează aceste grupuri stradale, indiferent de orașul unde acționează, sînt, de obicei, la a doua generație (copiii imigranților originali), ei fiind „prinși” între două culturi – cea a țării din care provin părinții lor și cea în care trăiesc, neidentificîndu-se complet cu nici una. Pe de altă parte, ei sînt educați necorespunzător datorită incapacității sistemului școlar și educațional de a-i înțelege. Prin urmare, unele dificultăți ale integrării imigranților în societate își găsesc expresia în delincvența copiilor lor. „Imigranți” în Europa, „minorități” în SUA – patternul separației etnice și al marginalizării este același.

Așa cum explica un tînăr din Stockholm, puștii vor să arate așa cum văd la televizor: să se îmbrace într-un anume fel, să folosească însemne ale bandei din care fac parte, să vorbească în argou etc.

Dacă pînă de curînd bandele de tineri americane au fost unice, ele au fost „exportate”, din neatenție, și în Europa. ■

Traducere:
Liviu Chelcea
(după „Psychology
International”, nr. 2/1993)

Cum stați cu memoria vizuală?

Priviți, pe rând, fiecare din cele 5 figuri (I, II, III, IV, V) timp de 10 secunde. Acoperiți apoi figura și încercați să o desenați din memorie. Căutați să fiți cât mai preciși în redare. Nu zăboviți mai mult de cinci minute pentru fiecare desen.

Calcularea scorului. Pentru fiecare arie marcată cu un cerc din figurile de pe pagina alăturată și reproducă corect de dv. primiți un număr de puncte, conform tabelului de mai jos. Faceți apoi totalul. Din acesta scădeți câte un punct pentru fiecare componentă a figurilor II și V plasată greșit de dv. (A.C.)

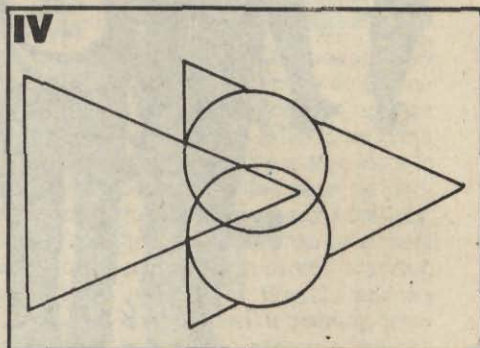
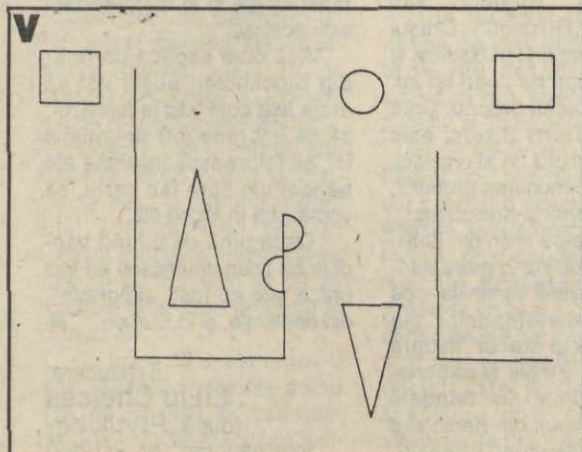
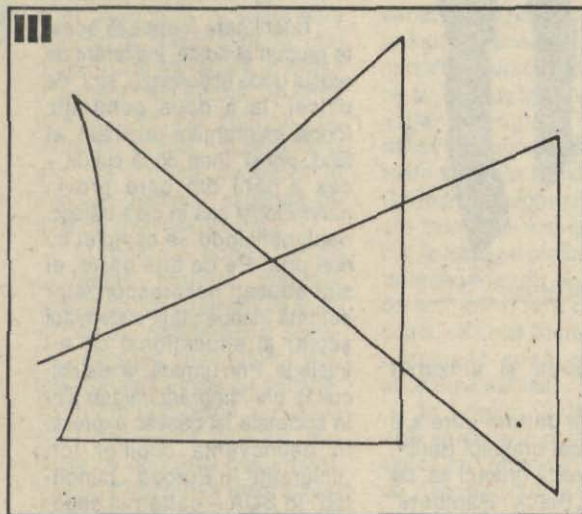
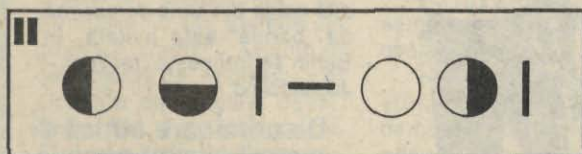
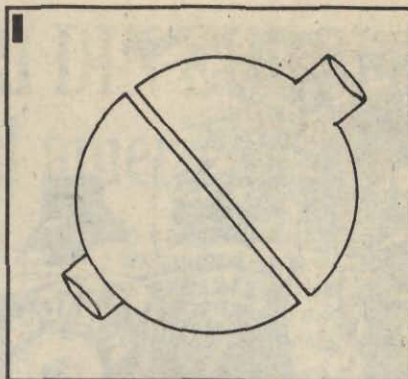
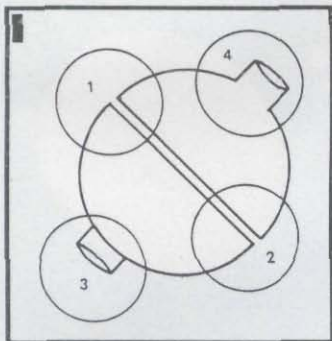
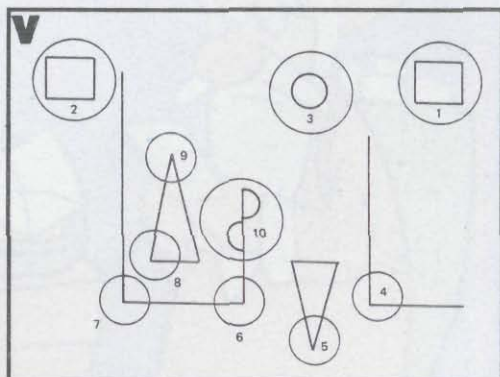
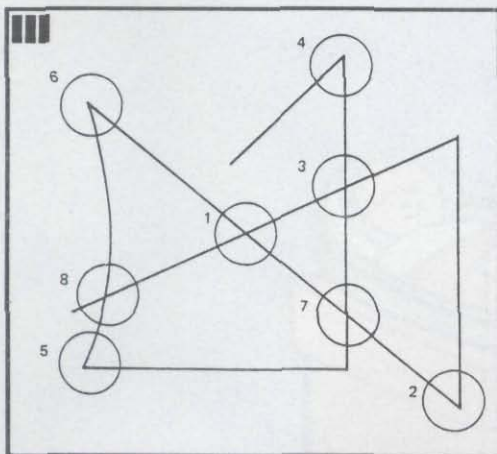
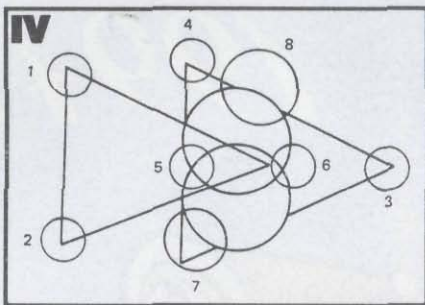
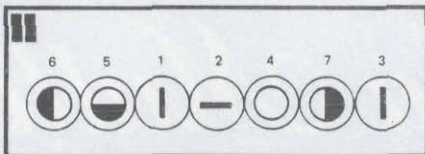

Figura	Aria	Punctaj răspunsuri corecte
I	1	2
	2	2
	3	3
	4	4
II	1	1
	2	1
	3	1
	4	2
	5	3
	6	3
	7	3
III	1	1
	2	2
	3	2
	4	2
	5	3
	6	3
	7	3
	8	3
IV	1	1
	2	1
	3	1
	4	1
	5	3
	6	3
	7	4
	8	4
V	1	1
	2	1
	3	1
	4	2
	5	2
	6	2
	7	2
	8	2
	9	3
	10	5

Dacă ați obținut
între 60 și 83 de puncte: aveți o abilitate deosebită de a percepe și a rememora formele;
între 40 și 59 de puncte: aveți o memorie vizuală foarte bună;
între 20 și 39 de puncte: nu stați prea bine cu memoria vizuală;
sub 20 de puncte: aveți o memorie vizuală slabă (sau, poate, o proastă percepție vizuală).

SOCIETATEA ȘTIINȚĂ & TEHNICĂ S.A.

Societate cu capital de stat funcționând sub egida Ministerului Cercetării și Tehnologiei, înmatriculată în Registrul Comerțului cu nr. J/40/6775/1991.

Consiliul de administrație: Ioan Albescu – director,
 Gabriela Buliga, Adina Chelcea, Cornel Danelluc

PSIHOLOGIA **Anul III Nr. 6 (16)**

Revistă editată de Societatea „Știință & Tehnică” SA în colaborare cu Asociația Psihologilor din România.
 Președinte: prof. univ. dr. Mihai Golu

REDACTOR-ȘEF: Adina Chelcea
DTP: Marius Burulanu
CORECTURĂ: Lia Decel
DIFUZARE: Laurențiu Grosu (telefon: 617 72 44 sau 617 60 10, interior 1151)
ADRESA REDACȚIEI: Piața Presei Libere nr. 1, București, cod 79781
TELEFON: 617 72 44 sau 617 60 10, interior 1151 sau 1208. **FAX:** 617 58 33

CONSULTANȚI ȘTIINȚIFICI: prof. univ. dr. Septimiu Chelcea, lector dr. Irina Holdevici, dr. Stroe Marcus, dr. Ion Mânzat, dr. Grigore Nicola, dr. Aurora Perju-Lilceanu, lector dr. Mihaela Roco

TIPARUL: Tipografia INTERGRAPH
TELEFON: 769 35 68

La Multi Ani
1994!

